ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

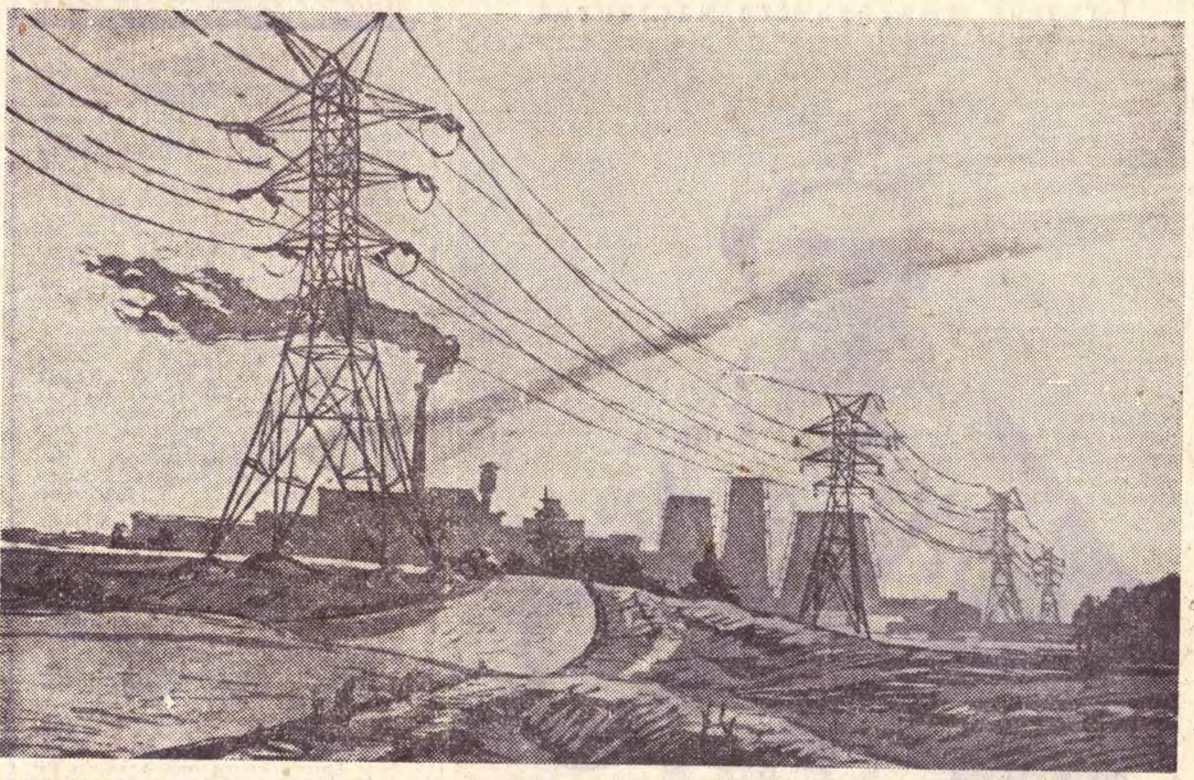
ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 39 (1573) Пятніца, 19 мая 1961 года Цана 4 кап.

Тыдзень выяўленчага мастацтва

Тыдзень выяўленчага мастацтва, які праводзіцца ў нашай рэспубліцы, выклікаў вялікую цікавасць шырокай грамадскасці. На выстаўках, дзе экспануюцца творы беларускіх майстроў, заўсёды многа аматараў мастацтва.

Л. АСЕЦКІ. «Высакавольтная лінія».

ТВАРЫЦЬ ДЛЯ НАРОДА—ГЭТА ШЧАСЦЕ

Трэцяму Усесаюзнаму з'езду савецкіх архітэктараў

Дарагія таварышы!

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савет Міністраў СССР горача вітаюць трэці Усесаюзны з'езд савецкіх архітэктараў і ў яго асобе ўсіх архітэктараў нашай краіны.

Савецкі народ, ажыццяўляючы семігадовы план развіцця народнай гаспадаркі краіны, у гіганцкіх маштабах разгарнуў будаўнічыя работы. Ніколі яшчэ будаўніцтва на савецкай зямлі не вялося такімі імклівымі тэмпамі, з такім размахам і шырокім выкарыстаннем індустрыяльных метадаў, як у нашы дні. Толькі за першыя два гады семігодкі ўведзена ў строй больш чым дзве тысячы буйных прадпрыемстваў прамысловасці і транспарту, у гарадах і рабочых пасёлках пабудавана 4 мільёны 600 тысяч кватэр агульнай плошчай звыш 165 мільёнаў квадратных метраў.

Гэтыя дасягненні радуюць савецкіх людзей. Але наперадзе яшчэ больш адказныя задачы. Нам трэба за семігоддзе ўвесці ў строй звыш семі тысяч буйных прамысловых прадпрыемстваў, пабудаваць 15 мільёнаў кватэр, выканаць велізарны аб'ём будаўніцтва ў вёсцы.

У сучасных умовах неизмерна ўзрастае роля і значэнне савецкай архітэктуры. За апошнія гады была праведзена сур'ёзная перабудова савецкай архітэктуры. Дзейнасць архітэктараў стала больш адпавядаць надзённым патрэбам народа, патрабаванням эканомікі, індустрыялізацыі будаўніцтва і развіцця тыпавога праектавання. Разам з усімі будаўнікамі архітэктары прымаюць актыўны ўдзел у ажыццяўленні гіганцкіх планаў капітальнага будаўніцтва, праводзяць важную работу па планіроўцы і забудове гарадоў, пасёлкаў і сёл, па праектаванню і будаўніцтву прамысловых, жылых і грамадскіх будынкаў.

У той жа час нельга не бачыць і істотных недахопаў у развіцці нашай архітэктуры. У практыку планіроўкі і забудовы гарадоў марудна ўкараняюцца прагрэсіўныя градабудаўнічыя рашэнні. Нярэдка праектуюцца і ўзводзяцца будынкі, недастаткова зручныя для працы і быту людзей, непрывабныя па знадворнаму выгляду, адсталыя па свайму тэхнічнаму вырашэнню, неэканамічныя ў будаўніцтве і эксплуатацыі. Якасць тыпавых праектаў у многіх выпадках не адпавядае сучасным патрабаванням.

У работах некаторых нашых архітэктараў усё яшчэ назіраецца імкненне да неапраўданага ўпрыгожвання.

Важнейшы абавязак савецкіх архітэктараў — узняць усе галіны архітэктуры на ўзровень новых задач камуністычнага будаўніцтва. Асаблівай увагі патрабуюць да сябе пытанні палепшання планіроўкі і забудовы гарадоў, сацыялістычныя задачы савецкага горадабудаўніцтва. Архітэктары павінны прыняць самы актыўны ўдзел у выкананні планаў жыллёвага і культурнага будаўніцтва, у хутчэйшай ліквідацыі недахопу ў жыллі, у сацыялістычнай перабудове сёл і вёсак, забяспечыць далейшае паляпшэнне тыпавога праектавання і распрацоўку новых, больш дасканалых тыпаў прамысловых, жылых і грамадскіх будынкаў.

Неабходна, каб усе савецкія архітэктары сталі сапраўднымі зодчымі-будаўнікамі, якія дасканала валодалі б метадамі і сродкамі сучаснай будаўнічай індустрыі, ведамі канкрэтнай эканомікі, высокім прафесіянальным майстэрствам, былі ўмелымі арганізатарамі творчага працэсу ў праектаванні і будаўніцтве. Яны заклікаяны аказваць актыўны ўплыў на павышэнне якасці будаўніцтва, быць цесна звязанымі з будоўлямі, домабудаўнічымі камбінатамі, заводамі будаўнічых вырабаў і матэрыялаў.

Дзейнасць Саюза архітэктараў СССР павінна быць накіравана на далейшае развіццё архітэктуры, выхаванне кадраў, на згуртаванне творчых сіл архітэктараў для вырашэння важных задач, якія стаяць перад імі. Саюз архітэктараў СССР павінен штодзённа выхоўваць у архітэктараў пачуццё высокага абавязку і адказнасці перад народам, удзяляць больш увагі ідэйнаму і творчаму росту членаў саюза.

Савецкім архітэктарам і будаўнікам выпаў вялікі гонар — ствараць гарады, пасёлкі і сёлы, фабрыкі і заводы, жылыя дамы і грамадскія будынкі, у якіх будуць жыць і працаваць людзі камуністычнага грамадства.

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савет Міністраў СССР выказваюць цвёрдую ўпэўненасць у тым, што савецкія архітэктары ўнясуць дастойны ўклад у ажыццяўленне велічнай праграмы будаўніцтва камунізма ў нашай краіне.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

САВЕТ МІНІСТРАЎ СССР

ЗОДЧЫЯ АБМЯРКОЎВАЮЦЬ СВАЕ ЗАДАЧЫ

18 мая ў Вялікім Крамлёўскім палацы адкрыўся трэці Усесаюзны з'езд савецкіх архітэктараў. Прадстаўнікі ўсіх рэспублік сабраліся, каб падвесці вынікі пяцігадовай работы, абагульніць каштоўны вопыт, накоплены з часу другога з'езда, намеціць шляхі далейшага вырашэння вялікіх задач масавага будаўніцтва.

З'езд адкрыў уступнай прамовай старэйшы савецкі зодчы, ганаровы член Акадэміі будаўніцтва і архітэктуры СССР А. І. Гегела.

Бурнымі, працяглымі апладысментамі сустракаюць прысутныя прапанову выбраць у ганаровы прэзідыум з'езда Прэзідыум ЦК КПСС на чале з таварышам М. С. Хрушчовым.

Зацвярджаецца парадак дня:

1. Справаздачны даклад праўлення Саюза архітэктараў СССР;
2. Даклад рэвізійнай камісіі Саюза архітэктараў СССР;
3. Выбары новага складу праўлення і рэвізійнай камісіі Саюза архітэктараў СССР.

Бурнымі, працяглымі апладысментамі сустракаюць удзельнікі з'езда з'яўленне за ўрадавым сталом кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада. Старшынствуючы на з'ездзе дае слова члену Прэзідыума ЦК КПСС, Сакратару ЦК КПСС М. А. Суславу, які зачытвае звернутае да трэцяга Усесаюзнага з'езда савецкіх архітэктараў прывітальнае пісьмо Цэнтральнага Камітэта КПСС і Савета Міністраў СССР.

З дакладам на з'ездзе выступіў член прэзідыума праўлення Саюза архітэктараў СССР А. В. Уласаў.

Больш і лепш!

Артыкул М. С. Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва» — натхняючы дакумент. Чытаеш яго і думаеш аб Радзіме, аб яе велічных справах, аб народзе сваім, аб яго цудоўных здзяйсненнях, паспяхова ажыццёўленых планах і яшчэ больш захапляючых, ясных і выразных перспектывах. Ясныя яны і празрыстыя, як крынічная вада, чыстыя, як сэрца народа, прывабныя, як палёт Юрыя Гагарына, якім захапляемся мы і будуць захапляцца наступныя пакаленні.

Мы, літаратары Беларусі, заўсёды былі і будзем у злітнасці з партыяй. Мы хочам і павінны працаваць лепш, рабіць любую даручаную нам партыяй справу на выдатна.

Мне моцна запалі ў сэрца словы М. С. Хрушчова:

«У нашым паходзе, як у арміі, усе роды войск неабходныя і важныя. Нельга прасоўвацца наперад і тым больш выйграць вайну без сапёраў, без артылерыстаў, без пехацінцаў і іншых родаў войск. Таму не варта спрачацца пра тое, хто з нас важнейшы і хто галоўнейшы. Гэта была б дарэмная і бязглуздая спрэчка. Кожны важны на сваім месцы, калі ён добра выконвае свае функцыі, важна, каб у кожнага была заўсёды адвострана зброя і накіравана ў цэль».

Кожны важны на сваім месцы!

Хай гэтыя словы будуць для нас праграмнымі і штодзённа абавязковымі.

Больш і лепш пісаць — галоўнае. Больш ездзіць і часцей выступаць у перыёдыцы, па радыё, па тэлебачанню, у аўдыторыях перад рабочымі, калгаснікамі, студэнтамі.

Павел КАВАЛЁЎ.

ДЫПЛОМ АТРЫМАНЫ. А ДАЛЕЙ?

У вышэйшых навучальных установах рэспублікі ідзе размеркаванне выпускнікоў. Варта зайсці ў любы інстытут, і вы пачуеце сярод студэнтаў самыя гарачыя размовы на адну тэму: куды ехаць працаваць. Бадай, за ўвесь час вучобы студэнт ніколі так не хвалюецца, як цяпер. Яно і зразумела—чатыры, пяць ці нават шэсць год ён авалодваў ведамі, і вось настаў час, калі гэтыя веды ён павінен прымяніць у народнай гаспадарцы краіны. А гэта самы сур'ёзны экзамен усёй яго шматгадовай вучобы.

Адных цягнуць сібірскія навабудоўлі, другія хочуць паехаць на цаліну, трэція—у свой родны раён, чацвёртыя проста — туды, куды іх пасылаюць. І ўсе яны працуюць сумленна і самааддана на карысць Радзімы, усе яны добра разумеюць, што яны перад дзяржаваю ў вялікім даўгу.

Але ёсць яшчэ і пятыя... Іменна пра іх і хочацца павесці гаворку. Гэтых менш за ўсё кранаюць грамадскія справы, яны ў першую чаргу думаюць пра свае асабістыя інтарэсы. Такія робяць усялякія захады, каб пасля заканчэння вышэйшай навучальнай установы застацца ў вялікім горадзе, нават калі тут не знойдзецца адпаведнай іх адукацыі працы. Так, ёсць яшчэ такія студэнты-выпускнікі. Яны пасля заканчэння вучобы раптам пачынаюць заяўляць аб тым, што ў іх няма любві да данай прафесіі. З такім довадам, напрыклад, прыйшлі пасля мінулагодняга размеркавання чатыры выпускніцы матэматычнага факультэта Белдзяржуніверсітэта да міністра вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесіяльнай адукацыі БССР М. Дарашэвіча, каб дамагчыся адмены прызначэння ў раён. Яны чамусьці не гаварылі пра сваю бяздарнасць цэлых пяць год, пакуль ішла вучоба ва ўніверсітэце, і, вядома, не сказалі б пра гэта, атрымаўшы накіраванне на працу ў сталіцы.

І ў сувязі з гэтым узнікае пытанне: чаму ў нашых навучальных установах вельмі рэдка вядзецца прынцыповая размова аб будучай прафесіі? Бо калі ў маладога чалавека няма да яе прызвання, які ж з яго будзе спецыяліст? Відаць, кіраўнікі інстытута, грамадскія арганізацыі павінны загадзя ведаць, ці ёсць у данага студэнта такое прызванне.

Ёсць такія, што хочуць працаваць. Але толькі бліжэй да Мінска. Бясспрэчна, на гэта бываюць свае аб'ектыўныя прычыны, і да такіх прычын трэба прыслухоўвацца. Але часцей за ўсё—гэта спасылка на тое, што ў раёне няма ні тэатра, ні музея, ні тэлебачання. А пачнеш гутарку з такім чалавекам, і высвятляецца, што ў музеі ён не быў ужо тры гады, у тэатр патрапіў у апошні раз год назад, ды толькі таму, што дзесьці дастаў білеты са скідкай. Пра большасць спектакляў мінскіх тэатраў ён мае толькі цьмянае ўяўленне.

Пасля таго, як такі выпускнік адмаўляецца ехаць па прызначэнню, ён атрымлівае дыплом і пачынае шукаць усякія лазейкі, каб уладкавацца на працу ў горадзе. Некаторых выпускнікоў ВНУ можна сустрэць на самай нечаканай працы. Так, дзяжурнымі па паверху гасцініцы «Мінск» уладкаваліся дзве выпускніцы Інстытута замежных моў—Лакотчанка і Берагавая. Дзве другія выпускніцы гэтага ж інстытута—Жаркова і Гардыбаева былі прыняты ў Інстытут энергетыкі Акадэміі навук БССР. Вось яшчэ больш парадаксальныя факты. На трактарным заводзе была свабодная пасада інжынера-канструктара. Кіраўнікі завода не знайшлі на гэтую пасаду кандыдатуры лепшай, чым Цімошчанка, які скончыў Мінскі мастацкі інстытут. Як можна канструяваць з дапамогаю кісці, фарбаў і палатна—тайна, адолець якую—справа проста немагчымая. А ў праектны інстытут «Белгіпрасельбуд» на пасаду інжынера раённай планіроўкі быў залічаны выпускнік гістфака Мінскага педінстытута Гурман.

Я ўжо не называю тых, якія працуюць па спецыяльнасці, але зусім не там, куды іх паслалі. Такіх нямала. З 303 выпускнікоў Мінскага педінстытута не «даехала» ў мінулым годзе да месца прызначэння 20 чалавек, з выпуску Віцебскага педінстытута—26. Яшчэ большую лічбу называюць у Белдзяржуніверсітэце і палітэхнічным інстытуце.

Чаму ж атрымліваецца, што выпускнік можа ехаць, а можа і не ехаць па прызначэнню? Фармальна ў арганізацыі размеркавання выпускнікоў няма заган. Мяркуецца, што кожны студэнт настолькі свядомы, што ён абавязкова паедзе туды, куды яго паслалі. У Палажэнні аб размеркаванні маладых спецыялістаў, выдадзеным Міністэрствам вышэйшай адукацыі СССР у 1960 годзе, указана, што задачай камісій па размеркаванню з'яўляецца накіраванне маладых спецыялістаў непасрэдна на вытворчасць, на найбольш важныя прадпрыемствы і будоўлі, у арганізацыі і ўстановы, якія знаходзяцца на перыферыі і маюць патрэбу ў кваліфікаваных спецыялістах. У сваю чаргу, кіраўнікам прадпрыемстваў і арганізацый не дадзена права прымаць выпускніка без накіравання. За гэта яны павінны несці сур'ёзную адказнасць. А на справе часта атрымліваецца інакш. Выпускнік маўчыць пра тое, куды ён атрымаў накіраванне, а яго ніхто пра гэта не пытаецца. Або так: прыбыўшы да месца працы, выпускнік даведваецца, што яго месца занята, але ён не ідзе па новае накіраванне, а пачынае ўладкоўвацца сам. І зноў жа ніхто на новай працы не патрабуе ад яго накіравання. Дырэктар Мінгарпраекта т. Ляўко, напрыклад, прыняў сем выпускнікоў палітэхнічнага інстытута, хоць яны былі накіраваны ў раёны і, магчыма, там іх вельмі чакалі. Без накіравання прымаліся выпускнікі ў Беларускі навукова-даследчы інстытут аўтамабільнай прамысловасці, на многія прадпрыемствы і ва ўстановы г. Мінска.

Вось яшчэ абуральны факт. Два гады назад выпускнік фартэпіяннага аддзялення Мінскай кансерваторыі Зарубанаў быў пасланы на працу ў Маладзечанскае музычнае вучылішча. Але ён не паехаў туды. Неўзабаве яго след знайшоўся ў Мінскай тэлестудыі—Зарубанаў быў прызначаны рэдактарам музычных перадач. Яго звольнілі толькі пасля таго, калі ў справаздачным дакладзе XXIV з'езду Кампартыі Беларусі тав. Мазураў гаварыў аб няправільным скарыстанні маладых спецыялістаў і ўпамянуў прозвішча Зарубанава. Пасля звальнення выпускніка выклікалі ў Міністэрства вышэйшай адукацыі БССР і зноў прапанавалі ехаць у Маладзечна. Ён згадзіўся, але за накіраваннем не прыйшоў. Праз некаторы час Зарубанава зноў прынялі ў тую ж тэлестудыю. Прычым не толькі прынялі, але і яшчэ павысілі ў пасадзе, прызначыўшы яго старшым рэдактарам. Хіба гэта работа з кадрамі? І нездарма начальнік аддзела падрыхтоўкі маладых спецыялістаў Міністэрства вышэйшай адукацыі БССР А. Панькоў толькі здзіўлена разводзіць рукамі, спрабуючы зразумець, з дапамогаю якіх сіл Зарубанаў так трывала трымаецца ў тэлестудыі.

У канцы мінулага года бюро Мінскага гаркома КПБ разгледзела пытанне аб выкарыстанні маладых спецыялістаў і намеціла рад сур'ёзных мерапрыемстваў з мэтай ліквідацыі недахопаў у гэтай справе. Выпускнік вышэйшай установы павінен ехаць туды, куды яго пасылаюць, і ніхто не мае права прыняць яго на працу без прызначэння—вось сэнс пастановы бюро гаркома. Аднак за апошні час зноў усплываюць на паверхню факты, якія сведчаць аб парушэннях гэтага правіла. Так, выпускнік Інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі Сіневіч не паехаў на раён, а быў прыняты без накіравання ў Інстытут глебазнаўства Акадэміі сельскагаспадарчых навук БССР для выканання часовай работы. Затым Сіневіча паслалі ва Упраўленне кадрамі Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР, у чым падпарадкаванні знаходзіцца Інстытут механізацыі. Замест таго, каб патрабаваць ад Сіневіча выезду на раён, работнікі Упраўлення дазволілі яму ўладкавацца там, дзе ён захацеў.

Вось яшчэ факты, якія літаральна днямі сталі вядомымі ў Мінскім гаркоме партыі. Скончыўшы ў мінулым годзе Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію, Куцман атрымаў званне інжынера-механіка і быў пасланы ў саўгас «Ждановічы» Мінскага раёна, але папрацаваў там усяго два месяцы і падаў заяву аб звальненні. Яго вызвалілі, хоць дырэкцыя саўгаса не павінна была рабіць гэтага. Хутка Куцмана прыгрэлі ва Упраўленні «Белнафтаснабзбыт», дзе ён і цяпер працуе інжынерам па эксплуатацыі і капітальнага будаўніцтва нафтабаз. Няўжо кіраўнікі гэтай установы не ведаюць, што прымаць маладых спецыялістаў без накіравання можна толькі пасля таго, калі пасля заканчэння імі вышэйшай навучальнай установы пройдзе не менш трох год? Больш таго, на працягу трох год забараняецца выкарыстоўваць маладых спецыялістаў ва ўпраўленчым апараце, перамяшчаць іх на працу, не звязаную са спецыяльнасцю.

Так, у сур'ёзнай справе размеркавання і выкарыстання маладых спецыялістаў ёсць яшчэ недахопы, якімі іншы раз спрытна карыстаюцца некаторыя несумленныя выпускнікі. І штосьці трэба рабіць такое, каб навесці тут парадак. Аўтару гэтага артыкула давялося гутарыць з кіруючымі работнікамі Міністэрства вышэйшай адукацыі БССР, раду інстытутаў Мінска, і ўсе яны ў адзін голас гавораць аб тым, што трэба больш строга патрабаваць ад тых выпускнікоў, якія пад рознымі прычынамі ўхіляюцца ад выезду на месца прызначэння і ўсімі сіламі стараюцца застацца ў сталіцы. Але перш за ўсё неабходна ўзмацніць выхаваўчую работу сярод студэнтаў — кожны з іх павінен зразумець, што, хоча ён гэтага ці не хоча, ён абавязаны адпрацаваць хоць бы тры гады там, куды яго пасылаюць. Толькі ў гэтым выпадку ён у нейкай ступені кампенсуе затрачаныя на яго дзяржаваю сродкі. А калі выпускнік гэтага не зразумее, трэба проста спагнаць грошы, якія народ затраціў на яго вучобу. Калі чалавек будзе добра ведаць з першага курса пра тое, што ён з'явіцца сур'ёзным даўжніком у дзяржавы, дык і стаўленне яго да вучобы будзе іншае.

Многімі выказваецца і такое справядлівае патрабаванне—дыплом павінен выдавацца праз тры гады пасля заканчэння вышэйшай навучальнай установы. Тры гады—тэрмін дастатковы для таго, каб малады спецыяліст канчаткова вызначыў сваё месца ў жыцці. За гэты час ён прынясе дзяржаве немалую карысць. І калі ён, узмужнелы, маючы ўжо і практычныя навыкі, і жыццёвы вопыт, пойдзе атрымліваць дыплом аб заканчэнні вышэйшай навучальнай установы, ён будзе ведаць, што гэты дыплом ім сапраўды заслужаны.

В. СЛАВІНСКІ.

НЕЗАБЫЎНАЕ

Я перачытваю знамянальны артыкул М. С. Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва» і прыгадваю леташнюю ліпеньскую сустрэчу з кіраўнікамі партыі і ўрада. Прыгадваю... Не, не тое слова, — гэтая сустрэча незабыўная, яна назаўсёды засталася ў памяці. Я зноў і зноў адчуваю яе цеплыню, бачу ўсё да драбніц.

... Па Кашырскай шашы едзем мы на ўрадавую дачу. У складзе беларускай дэлегацыі разам з вучонымі, мастакамі і група пісьменнікаў: Кандрат Крапіва, Аркадзь Куляшоў, Максім Танк і я. Гаворым аб чакаемай сустрэчы. Марым. Але... усё перасягнула нашы мары і меркаванні.

Стаяў ясны сонечны дзень. І такой жа яснай і сонечнай была гэтая сустрэча — ад першай да апошняй хвіліны. Мы сустрэліся з кіраўнікамі партыі і ўрада. Сустрэліся з Мікітам Сяргеевічам. Нас захапляе яго кіпучая энергія, жыццярадаснасць. Як звычайна, ён многа, трапна і дасціпна жартуе. То адна, то другая група акружае Мікіту Сяргеевіча, і для кожнага з нас ён знаходзіць і добрае слова, і сардэчны жарт. Ён ведае многіх пісьменнікаў. То ён віншуе Міхаіла Шолахава з атрыманнем Ленінскай прэміі і моцна абдымае яго, то па-сяброўску гутарыць з Канстанцінам Федзіным, то ў коле ўкраінцаў натхнёна спявае ўкраінскія песні.

Нас глыбока ўсхвалявалі яго выказванні аб літаратуры і мастацтве. Мы ганарымся той высокай ацэнкай, якую дала партыя вуснамі свайго кіраўніка вучоным, дзеячам літаратуры і мастацтва: «Мы задаволены вашай дзейнасцю, таварышы!» Такая высокая ацэнка нашай сціплай дзейнасці радуе і абавязвае нас. Памятаю, я сядзеў усхваляваны, акрылены і ўсё думаў, што зрабілі мы, беларускія пісьменнікі, і што трэба далей рабіць нам, каб апраўдаць вялікае давер'е партыі. Так, зроблена многае: беларускія пісьменнікі заўсёды імкнуліся дапамагчы партыі, дапамагчы свайму народу ў паспяховым ажыццяўленні вялікіх задач. Многія творы нашых літаратараў знайшлі дарогу да сэрца чытача. Мы з'яўляемся сведкамі нябачанага росквіту нашай многанацыянальнай, у тым ліку і беларускай літаратуры. І ўсё гэта дзякуючы чулым клопатам аб нас роднай Камуністычнай партыі, нашага роднага Савецкага ўрада.

Нідзе ў свеце няма такіх спрыяльных умоў для развіцця талентаў, як у нашай краіне. Мне нядаўна давялося пабываць у Злучаных Штатах Амерыкі. Сапраўднай літаратурай — літаратурай, якая глыбока адлюстроўвае жыццё, — там мала цікавяцца, і ў гэтым трагедыя сапраўдных пісьменнікаў. Моладзь у большасці сваёй не прывучана да чытання кніг. Рок-н-рол, тэлевізар з гангстэрскімі і сексуальнымі фільмамі. Я бачыў адзін з такіх фільмаў, і мне стала крыўдна за амерыканскую моладзь — як можа быць знявечана юнацтва. А гэты ж, з дазволу сказаць, «духоўны харч» пастаўляюць «свабодныя мастакі». Так, незайздросная і несамавітая «свабода».

Або такія прыклады. Некалькі год назад я гутарыў у Стакгольме з адным вядомым шведскім рабочым паэтам. Яму ўжо каля сямідзесяці год, і, як гаварыў ён, ніводнага года не мог пражыць на літаратурныя заработкі. Каб жыць, існаваць, яму даводзіцца выконваць самую розную, часта фізічна цяжкую работу. А ў Нарвегіі адзін пісьменнік расказаў мне, што ў яго краіне ёсць два саюзы пісьменнікаў. Я спытаў, якая ж розніца паміж імі. Ён пацiснуў плячыма: «Ніякай». Ну, якая розніца ў ідэалогіі? — дапытваўся я. Паследаваў саркастычны адказ: «Ды ў іх у абодвух няма ніякай ідэалогіі». Ацэнка, як кажуць, не патрабуе каментарыяў. І тысячу разоў мае рацыю М. С. Хрушчоў, калі гаворыць:

«У палітыцы партыі, у яе ідэалогіі савецкія пісьменнікі, кампазітары, мастакі, работнікі кіно і тэатра знаходзяць невычэрпную крыніцу творчага натхнення. Ідэі партыі яны ўспрыймаюць як свае ўласныя ідэі. Усёй сваёй творчасцю не па загаду, а па свайму перакананню яны абараняюць марксісцка-ленінскія ідэі, змагаюцца за іх ажыццяўленне. У гэтым яны бачаць сваё сапраўднае прызванне і нічым не абмежаванае праяўленне свабоды творчасці, ствараючы высокамастацкія творы, прасякнутыя духам сацыялістычнага рэалізму. Свабода творчасці ў ленінскім разуменні заключаецца ў тым, каб ісці разам з народам, ствараць духоўныя багацці для народа, у інтарэсах народа».

Служыць народу сваім талентам — гэта вялікае шчасце!

Дык будзем жа чадалей берагчы яго. Будзем ствараць яшчэ больш таленавітыя творы!

Вось тое жаданне, якое нараджаецца пры чытанні натхнёнага артыкула М. С. Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва» — артыкула, які зноў і зноў пераносіць нас, удзельнікаў незабыўнай сустрэчы, у памятную на ўсё жыццё абстаноўку сардэчнай гасціннасці і бацькоўскіх клопатаў.

Пятрусь БРОЎКА.

Услаўляць веліч нашых дзён

На лепшых творах літаратуры і мастацтва людзі вучацца правільна разумець і пераўтвараць жыццё, фармуюць свой характар і перакананні. Аб гэтым піша М. С. Хрушчоў у сваім артыкуле «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва». Таму нам трэба пісаць такія творы, па якіх сапраўды чалавек раўняў бы сваё жыццё. З цэлага раду задач, якія стаяць перад намі ў сувязі з гэтым, мне хацелася б спыніцца на пытанні сучаснага разумення музычнай мовы і наватарства.

Мы смела глядзім у камуністычнае заўтра. І таму зусім можа быць апраўдана рамантычнае ўспрыняцце савецкім мастаком нашай гераічнай сучаснасці. Вядома, гэта не значыць, што мы павінны забываць добрыя класічныя традыцыі або народную творчасць, хоць іншы раз можна пачуць такую думку, што народная песня быццам ужо аджыла свой век. Лепшыя творы класікаў і інтанацыйныя багацці беларускай народнай песні будуць яшчэ вельмі доўга натхняць кампазітараў.

Гаворачы пра сённяшняе наватарства, трэба памятаць пра меладычны пачатак у музыцы, ад якога залежыць працяглае жыццё таго ці іншага твора. Практыка паказала, што вялікай папулярнасцю карыстаюцца тыя творы, у якіх пераважае меладычная лінія, а не гарманічная. Гармонія павінна дапамагаць мелодыі больш глыбока дайсці да слухача.

Вядома, паняцце мелодыі шырэйшае за паняцце песеннай формы. Для кожнага, хто любіць і разумее музыку, слова «мелодыя» асацыіруецца з тым цудоўным, шчырым, што хвалюе сэрца слухача.

Іменна меладычнае багацце ў музыцы з'яўляецца адзнакай сапраўднага наватарства і майстэрства. У кампазітараў, якія страцілі жывую сувязь з народнай песняй, са шчырым і чыстым светам меладычных гукаў, тэхнічнае майстэрства ператвараецца ў пустую самамэту, а мастацтва — у знявечанае трукацтва. Падобнае мастацтва не можа мець нічога агульнага з сучаснасцю і рэалістычным наватарствам.

Некаторыя рускія кампазітары, у прыватнасці Мусаргскі, Рымскі-Корсакаў, захапляліся часам непасрэдным увасабленнем размоўнай гаворкі ў музыцы, што прыводзіла да перавагі рэчытатыву ў оперы. Аднак гэтыя вопыты, якія адыгралі пэўную ролю ў іх творчасці, не былі самамэтаю: хутка гэтыя кампазітары прыйшлі да безагаворачнага сцвярджэння мелодыі.

Калі мы гаворым пра сучаснасць у музыцы, нельга забываць пра добрыя класічныя традыцыі, пакінутыя нам у спадчыну вялікімі рускімі кампазітарамі. Гэта— не траціць сувязі з народнай песняй, выкарыстоўваць асобныя яе папеўкі, распрацоўваць і творча пераасэнсоўваць іх у буйных творах. Без гэтага наша музыка не будзе даступная шырокім масам слухачоў.

Закранаючы пытанні аб крытыцы, М. С. Хрушчоў піша, што наша крытыка павінна быць добразычлівай, таварыскай, а не зласлівай. На жаль, у нашым асяроддзі сустракаецца яшчэ нездаровая, неаб'ектыўная крытыка, якая не дапамагае кампазітару ў яго працы, а, наадварот, дэмабілізуе яго. З такой крытыкай мы павінны весці рашучую барацьбу.

М. С. Хрушчоў заклікае работнікаў літаратуры і мастацтва натхнёна і ярка ўславіць пафас будаўніцтва камунізма. Мы, беларускія кампазітары, павінны адгукнуцца на гэты заклік і прыкласці ўсе нашы сілы, талент і ўменне для напісання новых твораў, вартых нашага гераічнага часу.

А. БАГАТЫРОЎ, кампазітар, заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

ПЛАН—ДАТЭРМІНОВА!

Кінамеханік Гарадоцкага раёна Віцебскай вобласці І. Барбосаў выступіў на рэспубліканскай нарадзе работнікаў культуры з ініцыятывай — да дня адкрыцця XXII з'езда КПСС выканаць гадавы план кінаабслугоўвання насельніцтва.

Каштоўнае пачынанне падтрымалі ўсе работнікі кінасеткі раёна. Яны вырашылі: да дня адкрыцця XXII з'езда партыі выканаць гадавы план эксплуатацыі кінасеткі па ўсіх паказчыках.

А. ЦІСМЯНЕЦКІ, намеснік начальніка Віцебскага абласнога ўпраўлення культуры.

Тыдзень выяўленчага мастацтва

А. ЗАСПІЦКІ. «Мацярынства».

Падзеі. Факты. Навіны

□ Міністэрства культуры БССР зацвердзіла план мастацкага абслугоўвання новабудоўляў рэспублікі. Калектывы Салігорскага калійнага камбіната, Полацкага нафтаперапрацоўчага завода, Бярозаўскай ДРЭС, Шацілкаўскага завода штучнага валакна і Гродзенскага азотна-тукавага завода пазнаёмяцца з майстрамі мастацтва Беларусі і братніх рэспублік.

На працягу лета і восені на гэтых будоўлях пабываюць артысты тэатраў оперы і балета, імя Янкі Купалы, імя Якуба Коласа, імя Горкага, абласных драматычных тэатраў.

На буйнейшых новабудоўлях правядуць канцэрты вядучыя ансамблі і эстрадныя брыгады. Са сваёй творчасцю будаўнікоў пазнаёмяць Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла, Народны ансамбль песні і танца БССР, ансамбль танца БССР, сімфанічны аркестр і гастрольныя групы філармоніі. Выступяць таксама Ялцінскі сімфанічны аркестр і Гуцульскі ансамбль песні і танца.

У гасцях у будаўнікоў Салігорскага калійнага камбіната і Шацілкаўскага завода штучнага валакна пабываў ужо Бабруйскі перасоўны драматычны тэатр.

□ Супрацоўнікі музея Вялікай Айчыннай вайны часта выязджаюць на месцы партызанскіх баёў з фашысцкімі захопнікамі.

Адна з такіх экспедыцый была праведзена нядаўна ў Бярэзінскім, Бялыніцкім, Бабруйскім раёнах. У час экспедыцыі навуковыя супрацоўнікі сабралі шмат дакументаў. Сярод іх — матэрыялы аб рабоце Бярэзінскага падпольнага РК КПБ у 1942—1944 гг., пратаколы дзвюх падпольных раённых партыйных канферэнцый, друкарскі станок, на якім друкаваліся падпольныя газеты Клічаўскага, Бярэзінскага і Бялыніцкага раёнаў.

□ Аматары музыкі беларускай сталіцы ўпершыню пазнаёміліся з творчасцю саліста Харкаўскага тэатра оперы і балета імя М. Лысенкі Яўгеніем Чарванюком, які на мінскай сцэне выканаў партыю Мефістофеля ў оперы Ш. Гуно «Фауст».

З вялікім драматычным пачуццём і выразна праспяваў Я. Чарванюк вядомыя куплеты і серанаду Мефістофеля. Украінскі артыст стварыў своеасаблівы вобраз, які ў значнай меры адрозніваецца ад трактоўкі гэтага вобраза ў беларускім спектаклі.

З ПАЧУЦЦЁМ СУЧАСНАСЦІ

«ЛЯВОНІХА НА АРБІЦЕ» Ў ТЭАТРЫ ІМЯ Я. КУПАЛЫ

Андрэй Макаёнак напісаў пафасную камедыю пра нашу сучаснасць. У аснове яе сюжэта — вострая барацьба перадавога і адсталага ў нашым жыцці. Выкрываючы трапным сатырычным словам тое, што павінна адыйсці ў нябыт, драматург ясна бачыць перспектыву, адмаўляе благое ў імя сцвярджэння высокіх ідэалаў. Камедыя прасякнута думкай пра заўтрашні дзень. Урэшце, яна і прысвечана тэме заўтрашняга дня, які нараджаецца сёння ў працы, узаемаадносінах, роздуме савецкіх людзей.

Драматург паказвае сваіх герояў у рэальным жыццёвым асяроддзі, у бытавой абстаноўцы. Лушка, яе дачка камсамолка Соня — перадавыя людзі калгаса, яны самаадданa працуюць на жывёлагадоўчай ферме. Лявон жа, галава сям'і, патрабуе, каб жонка ўсе свае сілы і энергію аддавала ўласнай гаспадарцы. Лявоніха і Соня супраць гэтых імкненняў і настрояў Лявона. Спее пратэст. А калі да таго ж Лявоніху выбіраюць дэпутатам райсавета, паміж ёю і мужам узнікае канфлікт, які робіць п'есу і спектакль актуальнымі, напаўняе іх гарачай публіцыстычнасцю.

У вобразах Лушкі і Лявона А. Макаёнак ішоў ад жыцця. Яны ўзніклі на аснове багатых назіранняў і ўяўляюць сабой тыповыя сучасныя характары. На жаль, у некаторых выпадках аўтар трымаецца пэўнай літаратурнай схемы. Надуманасць адчуваецца ў вобразе Глуздакова, якому прысвечаны ўвесь другі акт. Паводзіны гэтага персанажа не заўсёды адпавядаюць жыццёвай праўдзе. Наогул другі акт адводзіць п'есу ад яе галоўнай тэмы. Акрамя таго, ён выбіваецца з агульнага плана і ў жанравых адносінах. Тут пераважаюць сродкі фельетона і шаржа.

Рэжысёр Б. Эрын, які ў ранейшых сваіх спектаклях заўсёды выразна вызначаў ідэю твора і дабіваўся дакладнага сцэнічнага ўвасаблення, пайшоў тут услед за драматургам. А ў выніку спектакль грашыць невыразнасцю кампазіцыі.

Сапраўды, што ў ім асноўнае? Хто галоўны герой? Лявон з яго хцівасцю? Лушка з яе жаданнем вырвацца з прыватнаўласніцкай кабалы ці перастрахоўшчык-бюракрат Глуздакоў, які безнадзейна адстаў ад жыцця і перашкаджае людзям ісці наперад?

Гэта, вядома, не азначае, што рэжысёр не прарабіў вялікай і карыснай работы над пастаноўкай. Ён першы адкрыў п'есу, пераклаў яе на мову сцэнічных вобразаў. Таленавітая рэжысёрская праца Б. Эрына відаць у многіх момантах спектакля, і, галоўнае, у глыбокім раскрыцці асноўных вобразаў.

Трэба сказаць, што афармленне, зробленае мастаком Б. Волкавым, мала дапамагае выяўленню думкі драматурга і рэжысёра, яно проста нецікавае па свайму вобразнаму ладу.

Найбольш спрыяе поспеху спектакля, як мне здаецца, рад акцёрскіх удач. У першую чаргу трэба адзначыць выдатнае выкананне Б. Платонавым ролі Лявона. Рухавы і хітраваты, спрытны і развaжлівы, хцівы і лагодны — такі шматгранны характар Лявона ў таленавітым выкананні Б. Платонава. Майстар пераўвасаблення, Б. Платонаў пры дапамозе адточанай акцёрскай тэхнікі стварае яркую, запамінальную і, галоўнае, надзвычай тыповую фігуру сучаснага хціўца. Вельмі выразныя постаць Лявона, яго рухі, хада, лексіка, інтанацыя голасу. Трапна знойдзена частае вымаўленне слоў «таго-гэтага» і нервовы цік. Калі бачыш куртатую, дробную фігуру гэтага хапугі, бачыш, як неспакойна бегаюць яго вочкі і як лісліва ён усміхаецца, —смяешся ад душы. Вядома, гэта не тыя ўласнікі, якія яшчэ не так даўно з абрэзамі ў руках змагаліся за сваю кулацкую гаспадарку, за права на эксплуатацыю бедняка-селяніна. Гэта — здрабнелая фігура сучаснага індывідуаліста, які ніяк не можа пазбавіцца ад перажыткаў мінулага. Лявон старанна вывучае савецкія законы, каб знайсці ў іх хоць невялічкую шчылінку для абгрунтавання сваёй прагнасці. І з калгаснай працы Лявон можа жыць добра, у дастатку, але гэта не задавальняе яго. Старая псіхалогія цягне яго да ўласнай хаты, прысядзібнага ўчастка, каровы, свіней, птушак. Што Лявону да таго, што жонка, апрача працы на ферме, павінна весці яшчэ і ўсю хатнюю гаспадарку, што яна з-за празмернай працы свету белага не бачыць. Ён па старой сялянскай звычцы проста лічыць жонку парабчанкай.

У некаторых сцэнах аўтар і акцёр паказваюць Лявона ў камічным асвятленні, ён нагадвае збянтэжанага Саўку са старадаўняга вадэвіля, калі таму прыйшлося ўсё рабіць за жонку. Але Лявон сам ідзе на такую «самаахвярнасць». Ён смешны ў вачах людзей, а смех — моцная зброя, яна б'е проста ў сэрца.

Пастулова Лявон пачынае разумець, што шлях яго жонкі, яе погляды—правільныя. З Лявона ж пацяшаецца нават суседка Клава, якая прагне прывабіць добрага «рабочага каня» для свайго бесклапотнага існавання.

Глядач выходзіць з тэатра пасля спектакля ўпэўненым, што з дапамогаю жонкі, дачкі Соні, зяця Міхала і ўсіх сумленных калгаснікаў Лявон зменіцца, стане добрым мужам і старанным калгаснікам.

Вобраз Лявона можна паставіць у адзін рад з лепшымі вобразамі, створанымі Б. Платонавым.

Добрай партнёршай Б. Платонаву з'яўляецца Г. Макарава ў ролі Лушкі-Лявоніхі. Г. Макарава стварае праўдзівы і арганічны вобраз калгаснай жанчыны з залатымі рукамі, прыроднай кемлівасцю і бязмежнай энергіяй. Верыш, што Лушка сапраўды вырасце ў актыўнага грамадскага дзеяча, хаця яна на першым часе па дабрацe душы сваёй можа і замоўчаць дробнае злачынства Лявона і не звяртаць увагі на яго хцівасць.

Не трэба толькі актрысе «падбадзёрваць» сваю гераіню. У Г. Макаравай хапае сцэнічнай прывабнасці і арганічнай жыццярадаснасці для таго, каб не шукаць вонкавага эфекту.

Складаная і не зусім удзячная задача выпала на долю вылатнага майстра яркіх камедыйных характараў П. Малчанава, які выконвае ролю старшыні райвыканкома Глуздакова. Як мне здаецца, акцёр яшчэ не знайшоў сябе ў вобразе, хоць паспрабаваў некалькі варыянтаў яго вырашэння. У адным спектаклі Глуздакоў залішне сур'ёзны і афіцыйны, у другім — занадта дабрадушны і бытавы. Акцёр выкарыстоўвае розныя сродкі, уключаючы шарж і гратэск. Аднак цэльнага ўражання ўсё ж пакуль што не атрымліваецца з прычыны недакладнасці самога літаратурнага матэрыялу.

Глуздакову супрацьпастаўлены сакратар абкома Мікалай Сяргеевіч. У выкананні Л. Рахленкі гэта прывабны і вельмі тактоўны чалавек, які не камандуе, а кіруе людзьмі, глыбока разумее іх.

Зяць Лявона Міхал і яго бацька Максім — гэта перадавыя людзі калгаснай вёскі.

Максім у выкананні Г. Глебава — прывабная і вясёлая натура. Кожнае з'яўленне на сцэне гэтага самавітага і прынцыповага старога выклікае вясёлае ажыўленне ў зале. Гледачу імпануюць непрымірымасць Максіма, яго добрасумленныя адносіны да абавязкаў калгаснага вартаўніка. Г. Глебаву даводзілася многа разоў выконваць ролі, падобныя да гэтай. Але ён знайшоў тут шмат новых характэрных рыс і, галоўнае, пазбег штампу.

Не знойдзена ў п'есе дзейснай лініі для маладых калгаснікаў. Пазбаўленыя выразнай характарыстыкі, яны бадай што выконваюць толькі службовую функцыю. Тым не менш В. Тарасаў у ролі Міхала і З. Зубкова — Соня — прывабная і жыццёвая пара. У З. Зубковай мяккі лірызм спалучаецца з дзявочай чысцінёй пачуццяў. В. Тарасаву варта зрабіць свой вобраз больш цёплым і пранікнёным. Міхал — шчыра закаханы, а ў спектаклі выглядае крыху сухаватым і занадта суровым. Думаецца, што і ў адносінах да Глуздакова хлопец павінен быць больш стрыманым — усё ж такі перад ім старшыня райвыканкома, пажылы чалавек.

Бязлітасна выкрывае драматург разбэшчаную Клаву, своеасаблівую вясковую драпежніцу і дармаедку, якая шукае сабе сытага і бесклапотнага жыцця. Яна і карову здала на ферму не таму, што лічыць гэта, як Лушка, перадавым, а прагрэсіўным у калгасным жыцці, а каб «вальней дыхаць». «І гарод аддам», — гаворыць яна, — «папрацую ўмеру, пагуляю ўдоваль». А то «...прывязала сябе да гарода, да кароўкі, рукі былі, як граблі, ногі брудныя ад гною...» Е. Рынковіч вельмі дакладна выконвае ролю Клавы, у характары якой спалучаюцца жаночая спакуслівасць і какетлівасць, сквапная хцівасць і цынізм. Актрыса ўмела пазбягае шаржу, ствараючы рэалістычны малюнак вобраза.

С. Хацкевічу у каторы раз ужо даводзіцца выконваць ролю старшыні калгаса. Нельга не заўважыць, што акцёр разам з рэжысёрам шмат папрацаваў, каб знайсці новыя рысы для Буйкевіча. Гэта відаць не толькі ў знешнім малюнку вобраза, але і ў моўных інтанацыях, у манеры трымацца і гаварыць з людзьмі.

Трапныя рысы сатырычнага характару знайшоў Ул. Кудрэвіч у ролі Цесакова.

Спектакль «Лявоніха на арбіце» не пакідае гледача абыякавым, абуджае думку і дзейнічае на пачуцці. Ён трапна б'е па многіх хібах у псіхалогіі людзей. Разам з тым нельга не папракнуць драматурга за асобныя моманты вонкавай камедыйнасці. У прыватнасці, мова камедыі засмечана дыялектызмамі і жаргонам, а часам нават грубымі выразамі.

Яўген РАМАНОВІЧ.

Сцэна са спектакля «Лявоніха на арбіце». У ролі Лявона—артыст Б. Платонаў, у ролі Клавы—артыстка Е. Рынковіч.

ПРАЎДЗІВА, ПА-МАСТАЦКУ

Кладучы на паперу свае думкі, назіранні, апісваючы жыццё герояў, пісьменніку трэба прадбачыць, «угадаць», якія пачуцці, уяўленні і асацыяцыі выкліча ўсё гэта ў чытача.

В. Хомчанка, аўтар кніжкі для дзяцей «Рукавіцы генерала Даватара», умее накіраваць думкі і пачуцці ў пэўным кірунку.

У В. Хомчанкі заўважаецца зайздроснае ўменне будаваць сюжэт апавядання, падаваць напружаныя, поўныя драматызму здарэнні, паказаўшы праз іх глыбокія, шчырыя перажыванні сваіх герояў-дзяцей. Пісьменнік ніколі не павучае, не становіцца ў позу, а з добрым захапленнем малюе герояў. Пры ўсім гэтым у чытача не ўзнікае адчування, што аўтар пераступае межы рэальнага і прыдумляе незвычайныя сюжэтныя хады. Гэта майстэрства.

Сіла ўздзеяння лепшых твораў В. Хомчанкі на чытача ў тым, што пісьменнік шчыра, па-мастацку расказвае пра тое, што ўразіла яго ў жыцці.

У апавяданні «Збанок малака» хлопчык Сяргейка на ўскраіне лесу сустракаецца з Уладзімірам Ільічом.

«— Ты што ж — пастухом наняўся? — пацікавіўся Ленін.

— Не, дзед Патап пасе. Зараз ён чагосьці ў сельсавет пайшоў. А мяне папрасіў за статкам пагледзець. Вось і бізун даў.

Сяргейка адкінуў канец бізуна, потым з сілай смыкнуў ім уперад. Сухі лёскат рассек застылае, настоенае водарам кветак і ягад паветра.

— Ого, — пахваліў Ленін. — Ты сапраўдны пастух.

— Як з вінтоўкі стрэліў, праўда?»

Вельмі па-дзіцячаму сказана, і вельмі добра гэта падаў аўтар.

Праз некалькі дзён пасля сустрэчы з Ільічом Сяргейка захварэў. Даведаўшыся пра гэта, «Ленін тут жа сабраў дзяцей і павёў іх у вёску да Сяргейкі».

У хлопчыка моцна балела горла. Доктар сказаў, што яму трэба піць цёплае малако. «А дзе ж яго возьмем, тое малако, — гаворыць маці, — калі каровы няма».

Дні праз два дзядзька Іван, старшыня сельсавета, «падвёў да іх (Сяргейкавага. — **Ул. Б.**) двара чырвоную, з белай плямкай на ўвесь лоб карову, адчыніў вароты і крыкнуў:

— Ганна, прымай Лысуху!»

Гэта Ленін паклапаціўся, каб Сяргейка меў малако. Хлопчык ачуняў, хадзіў у школу. Аднойчы студзеньскай раніцай ён убачыў, што маці «сядзіць на ўслончыку, бязвольна апусціўшы рукі».

«— Мама, ты чаму такая? — адчуўшы нешта нядобрае, спытаў Сяргейка». Маці сказала, што надта моцна хварэе Ленін.

«— Гарачае малако яму трэба піць, — сказаў Сяргейка. — Ён і паправіцца. Я ж ад малака тады паправіўся.

Ён адразу падхапіўся, надзеў валёнкі, кажушок, шапку і сказаў:

— Мама, налі малака. Толькі гарачага. Я Леніну занясу.

— Ёсць жа там, сынку, малако...

— Але ж ад нашай Лысухі лепшае. Яно вылечвае».

Калі ён падыйшоў са збанком малака да «белага з калонамі дома», то «яму сустрэліся людзі, якія плакалі. Страшэнная здагадка сціснула сэрца Сяргейкі: Ленін памёр».

Сяргейка стаяў сярод людзей і таксама плакаў: «Плакаў, не саромячыся і не хаваючы сваіх слёз... Слёзы каціліся па шчоках хлопчыка, падалі на рукаў кажушка, на чысты ручнік, якім быў абвязаны збанок з даўно ўжо халодным малаком».

У гэтым невялікім апавяданні пісьменнік пры дапамозе яркіх, характэрных дэталей стварыў запамінальны вобраз Сяргейкі і праз яго ўспрыйманне паказаў незабыўныя рысы дарагога Ільіча.

Яркае і цікавае ў зборніку апавяданне «Рукавіцы генерала Даватара».

Сцёпка і Кастусь, якія захапляліся боксам, знайшлі ў шафе жоўтыя скураныя рукавіцы з раструбамі. Сцёпка надзеў іх замест баксёрскіх. Бацька, убачыўшы гэта, загадаў сыну скінуць рукавіцы і расказаў ім пра тое, як аказаліся яны ў яго. Гэта былі рукавіцы генерала Даватара.

«Хлопчыкі прыціхлі і з павагай разглядалі рукавіцы. Кастусь асцярожна ўзяў іх, але не надзеў.

— Прыдумаў жа, — прабурчаў Кастусь, — біцца такімі рукавіцамі!

— Генерал імі шаблю трымаў... — ціха і задуменна прамовіў Сцёпка».

Займальна напісана апавяданне «Ружовыя цюльпаны». І займальнасць гэтая абумоўлена перш за ўсё не эфектнасцю сюжэтных хадоў, не паказам геройскіх учынкаў дзеючых асоб, а глыбокім мастацкім пранікненнем у псіхалогію юнага героя.

Ад настаўніка Аляксея Ісаевіча хлопчык Стась атрымаў зусім нязначнае, як яму здалося, заданне: даведацца, калі варожым салдатам і паліцаям будуць выдаваць мыла і цыгарэты. Не, не такое заданне хацеў бы выканаць хлопчык для свайго настаўніка. Ён хацеў бы расказаць партызанам, колькі ў нямецкім гарнізоне салдат, танкаў. Але каму ж ты скажаш, дзе знайсці тых партызанаў і падпольшчыкаў? «Хлопчык ніяк не мог пагадзіцца з думкай, што яго любімы настаўнік у такі час зрабіўся спекулянтам». «Толькі пра мыла і дбае. Хіба гэта чалавек?!» — разважаў Стась. Тое, як хлопчык, нарэшце, усведамляе, што настаўнік быў якраз такім чалавекам, якім ён хацеў яго бачыць, і складае змест апавядання. Не можа толькі задаволіць у гэтым творы канцоўка, калі хлопчык прыносіць настаўніку кветкі. Нічога благога ў гэтым, вядома, няма, дрэнна толькі, што эпізод з кветкамі трафарэтны і гучыць нават сентыментальна.

Як бы напісаным дзеля канцоўкі здаецца і апавяданне «Каштаны».

У адным санаторыі на беразе Чорнага мора пазнаёміліся і сталі сяброўкамі Ліна, якая прыехала сюды з Германіі, і масквічка Марыся.

У адным з пісьмаў Ліна атрымала фотаздымак. «На здымку ля падстрыжаных кустоў усміхаўся Лінін тата. У руках ён трымаў вялікі букет белых кветак.

— Добры ў цябе тата, — уздыхнуўшы, сказала Марыся. — А што гэта за кусты?

— Магіла рускага салдата. Хіба я табе не расказвала?»

Кідаецца ў вочы знарочыстасць дыялогу, выпірае жаданне аўтара навязаць чытачу сюжэтную схему. Бо Ліна далей расказвае сяброўцы, як ратаваў яе ад смерці ў час вайны рускі салдат, як ён тады загінуў, а яе раніла ў шчаку.

«— Гэта было трэцяга мая сорак пятага года, — закончыла свой расказ Ліна.

— Што? — здзіўлена спытала Марыся. — Акурат у гэты дзень загінуў мой бацька. Можа, гэта быў ён?»

Праз некаторы час Ліна зноў атрымала пісьмо ад бацькі, дзе паведамлялася, што «прозвішча рускага салдата, які выратаваў Ліну, — Пятроў Аляксандр. У пісьме была і маленькая фотакартка Пятрова».

На памяць аб сваёй сустрэчы і дружбе дзяўчаткі пасадзілі два маленькія каштаны.

Крыху выратоўвае гэты твор хіба толькі нешаблоннасць развязкі, якая гучала б зусім фальшыва, каб той савецкі воін, які выратаваў Ліну, аказаўся бацькам Марысі. Аўтар не спакусіўся такім сюжэтным ходам, і гэта добра, хоць пэўная знарочыстасць сюжэта, аўтарская «зададзенасць» адчуваецца ў названым апавяданні.

Апавяданне «Мой друг Міхась» — гэта асобныя эпізоды з жыцця двух сяброў. Яны ахопліваюць значны адрэзак часу, але арганічна звязаны паміж сабою, удала падпарадкаваны адной задуме — паказу сапраўднай чалавечай сутнасці. Вобраз Міхася жыццёва праўдзівы, ён намаляваны смелымі, буйнымі мазкамі.

Яркія мастацкія дэталі, удалыя, праўдзівыя сітуацыі, нечаканыя сюжэтныя павароты і глыбокае асэнсаванне адлюстраваных фактаў — такія якасці лепшых апавяданняў новай кніжкі В. Хомчанкі.

З недахопаў жа яе можна ўказаць на паўтарэнне адных і тых жа дэталей у розных творах, на сухасць паасобных выразаў, наяўнасць стылістычных недакладнасцей, якія прыводзяць часам да парушэння сэнсу. Напрыклад: «Апоўдні здрыгануліся сцены пограба. Гэта стрэлілі недзе побач нашы гарматы. Са стрэх і сцен пасыпаліся мох і кастрыца».

Чалавек, які сядзіць у пограбе, не можа ўбачыць, як са стрэх сыплецца кастрыца.

Наогул жа ўражанне ад новай кніжкі В. Хомчанкі добрае.

Ул. БОГАН.

Васіль Хомчанка. Рукавіцы генерала Даватара. Апавяданні. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск. 1960.

З канцэртамі да калгаснікаў

Ужо другі год пры Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце працуюць рэспубліканскія курсы па падрыхтоўцы кіраўнікоў драматычных калектываў.

Да гэтага часу навучэнцы часта выступалі перад гледачамі ў сцэнах інстытута, у кінатэатры «Зорка». Цяпер камітэт камсамола вырашыў даць некалькі выездаў з канцэртамі ў калгасы Мінскай вобласці.

У калгасе імя Гарбачова Любанскага раёна слухачоў курсаў цёпла сустрэлі механізатары, работнікі жывёлагадоўлі і палаводства.

Калгаснікі вельмі дзякавалі самадзейным артыстам і прасілі іх прыехаць яшчэ раз. У бліжэйшыя дні агітбрыгада выедзе на некалькі дзён у суседнія сельгасарцелі Мінскага раёна.

І. КАРВЕЛЬ.

Затычка пустой бочкі

— Здароў, Пятро! Што гэта ты стаіш нос апусціўшы? Захварэў ці што?

— Ды не... Стаю вось і думаю, куды падацца, каб уладкавацца дзе на працу. Не шкодзіла б мазгі прамачыць, каб рухавейшыя былі, ды, прызнацца, у кішэні пуста.

— Дык у чым справа, дружа! Вось жа перад намі рэстаран. Зойдзем і перакулім па чарцы.

Сябры селі за столік, і пасля першай чаркі гутарка пацякла весялей.

— Як жа гэта ты апынуўся за бортам?

— Звольнілі, і ўсё — пануpа адказвае Пятро.

— За што?

— Кажуць, не справіўся са сваімі абавязкамі, ды яшчэ тое-сёе прыпісваюць.

— І ты не ведаеш, куды падацца? Вось дурны! Ідзі хутчэй у раённы аддзел культуры. Ёсць свабодная пасада дырэктара Дома культуры.

— А што там трэба рабіць?

— Ды нічога! Кінамеханік будзе круціць фільмы, а ты раз на тыдзень арганізуеш танцульку ў клубе, і адпачывай сабе на здароўе цэлы тыдзень.

І што вы думаеце, у гэты ж дзень Пятро атрымаў загад аб прызначэнні яго дырэктарам Дома культуры.

Не верыце, што так можа быць? Дык прыязджайце ў Крывіцкі раённы аддзел культуры. Там у вас не спытаюць, ці знаёмая вам клубная праца, ці цікавіць яна вас, але, калі ёсць дзе пустое месца, вас адразу сунуць туды, як затычку да пустой бочкі.

Даўно ўжо клуб Будслаўскага сельскага Дома культуры нагадвае пустую бочку. І вось у снежні 1960 г. на пасаду дырэктара Дома культуры прызначылі маладога экскаватаршчыка Валянціна Ісачанку. (А да яго былі тут такія кіраўнікі, па віне якіх у 1955 годзе згарэў вялікі, толькі што адрамантаваны будынак клуба).

У Будславе даволі прыхільна спаткалі юнака. Спадзяваліся, што, нарэшце, будзе наладжана работа Дома культуры. Параілі хлопцу з чаго і як пачынаць. Аднак Валянцін пачаў сваю дзейнасць з другога канца. Наняўшы машыну ён у цёмную ночку самавольна захапіў 10 кубаметраў нарыхтаваных у лесе школьных дроў і прывёз іх.. У клуб? Ды не! Да свайго дома. Цэлую ноч разам з маці пілаваў, сек і хаваў пад сена. На раніцу пакража была выяўлена, дровы знойдзены і апазнаны. Вінаваты прызнаўся, як на споведзі, і пакаяўся: «Дзядзечкі, я больш не буду!» І добрыя дзядзечкі, нібы той поп, адпусцілі грахі: «Ідзі і больш не грашы!» А дровы і да гэтага часу не вернуты школе.

Вось якое пакаранне ласых на чужое дабро! Трэба толькі пакаяцца — і спакойна грэйся сабе ля печы.

Ну, а што ж робіцца ў сельскім Доме культуры? А тое самае, што і раней: кіно, танцы і больш нічога. Савета клуба як не было, так і няма, гурткі самадзейнасці не працуюць, лекцыі не чытаюцца, вечары пытанняў і адказаў не арганізуюцца, — словам, ніякай культурна-масавай работы не праводзіцца.

К. ЮРАСЬ.

СПРАВА ПОЙДЗЕ НА ЛАД

● Артыкул Г. Загародняга «Саматужным спосабам», змешчаны ў 21 нумары нашай газеты, быў абмеркаваны на нарадзе супрацоўнікаў рэдакцыі музычнай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР. Пра гэта паведаміў рэдакцыі, галоўны рэдактар выдавецтва тав. І. Казека. Было адзначана, што план выдання на 1959 і 1960 г. г. не выкананы. Выдаваліся паасобныя партытуры буйных твораў, якія не карыстаюцца попытам у пакупніка. Нарада вызначыла меры па паляпшэнню выдання музычнай літаратуры ў 1961 г.

Намеснік начальніка ўпраўлення мастацтва Міністэрства культуры БССР тав. Я. Рамановіч паведаміў, што паліграфкамбінат набыў неабходныя тэхнічныя прылады для друкавання нот.

● Артыкул М. Сямёнава «Хапугі за рулём», змешчаны ў 8 нумары нашай газеты, абмяркоўваўся ва ўсіх пасажырскіх аўтагаспадарках Галоўнага ўпраўлення аўтамабільнага транспарту пры Савеце Міністраў БССР.

Дырэктар Мінскага аўтобуснага парка міжгародніх зносін тав. А. Фрыдрых паведаміў, што на шафёраў т.т. Лазара і Ліфудзі, а таксама на касіра тав. Тарлецкую за злоўжыванні ў іх рабоце аб якіх ішла гутарка ў артыкуле, накладзены спагнанні.

ПАЭЗІЯ ПОДЗВІГУ

Р. БЯРОЗКІН

Высокім напружаннем подзвігу, энергіяй гераізму насычана паветра нашага стагоддзя, і носьбітам гэтай энергіі з'яўляецца просты і велічны ў сваёй прастаце савецкі чалавек. Ці даўно ўвесь свет, усё чалавецтва з надзеяй і захапленнем сачылі за кожным яго крокам, калі ў крывавай бітве супраць фашызму ён выратаваў будучыню планеты, а сёння людзі ўсіх кантынентаў вымаўляюць у радаснай узрушанасці імя першага касманаўта, звычайнага хлопца са Смаленшчыны, які адкрыў чалавецтву дарогу да зор.

Гераічнае стала нормай нашага жыцця, бо яно непарыўна звязана з самой сутнасцю савецкага грамадства, народжанага першай у гісторыі сацыялістычнай рэвалюцыяй, акрыленага высакароднай і светлай ідэяй камунізма.

Наша паэзія заўсёды натхнялася пафасам гісторыі, героікай рэвалюцыйнага пераўтварэння свету, барацьбой за шчаслівую будучыню чалавецтва. Надзвычай характэрная ў гэтым сэнсе творчасць Валянціна Таўлая, паэта, у кожным радку якога прысутнічае палітычная ідэя часу не проста як перспектыва, як агульны напрамак верша, а як жывое, рэальнае напаўненне думкі, перажывання, пачуцця.

* * *

Упершыню сустрэўшыся з Валянцінам Таўлаем,—а было гэта ў восень 1939 года, у тую незабыўную восень, калі «з палону выйшлі хлопцы і сцягі», — я не мог не заўважыць адной супярэчнасці, якая праглядвала амаль ва ўсіх рысах характару і аблічча майго новага знаёмага. Сутнасць гэтай супярэчнасці, улaсцівай, як гэта я заўважыў пазней, многім падпольшчыкам - рэвалюцыянерам, вельмі добра ўлавіў Максім Танк, калі ў вершы пра палітычнага зняволенага, што пакутуе ў панскіх турмах, напісаў такія радкі: «І недзе хруснула ў **худых руках** іржавае **жалеза**».

У Валянціна Таўлая былі задуменныя вочы, ціхі голас і таксама худыя, амаль празрыстыя рукі. Але на працягу многіх год у гэтых руках гнулася і хрусцела іржавае жалеза буржуазна-панскай дзяржаўнасці! Сціплы, негаваркі, нават хваравіты з выгляду, Таўлай быў героем па духу, загартаваным камуністам-барацьбітом, і тое лепшае, што ён напісаў за сваё жыццё, цудоўна данесла да нас вось гэтую супярэчлівасць, а лепш сказаць — вось гэта адзінства простай, зямной чалавечай звычайнасці і вялікай, сапраўды нязломнай сілы чалавечага духу.

«Песня пра сухар», «Дзяўчыне», «Калі наспее ў сэрцы гром...» — сёння гэтыя творы ведаюць усе. Нават у далёкай Карэі, як стала нядаўна вядома, перакладзена адна паэма Таўлая. Мне ж пашчаслівілася быць чытачом першых, «турэмных» варыянтаў гэтых твораў, накрэмзаных алоўкам на маленькіх блакнотных лістках. Разам з такімі творамі, як «Таварыш», «Маякоўскі па-сяброўску радзіў...», «Бацьку», «Жаўрук», яны, безумоўна, належаць да нашай паэтычнай класікі, бо якраз у гэтых творах выявіўся з найбольшай цэласнасцю і паўнатой жывы і праўдзівы вобраз камуніста-рэвалюцыянера ва ўсім складаным адзінстве яго гістарычнай дзейнасці і непаўторна-індывідуальных, «выпадковых» рысаў характару.

Разуменне гэтага адзінства, умельства знаходзіць для яго патрэбную, сваю паэтычную форму даліся Таўлаю не адразу, што могуць засведчыць самыя раннія яго вершы.

Вось яны ляжаць перада мной, рукапісы гэтых вершаў, тых, што ў 1928—1929 гг. друкаваліся ў нелегальных вучнёўскіх часопісах, у падпольных камсамольскіх выданнях Заходняй Беларусі, і тых, што нідзе не друкаваліся. Па гэтых вершах можна прасачыць, у якім кірунку і з якімі цяжкасцямі ішлі Таўлаевы пошукі героя.

У адной групе твораў пераважае рыторыка. Малады паэт, які яшчэ не разумее, што тэмай і матэрыялам верша можа стаць уласная біяграфія і ўласны вопыт, старанна вышуквае такія словы, каб здзіўленыя людзі пагадзіліся без агаворкі: перад імі сапраўды — асілак, і гэты асілак, дайце яму толькі веры, пераверне дагары нагамі стары, непрыстасаваны да людскога шчасця зямны шар. «Аддайце мне волю, тыраны...» «У грудзях маіх—стыхія...» Такое магло б прагучаць і смешнавата, каб за гэтымі словамі юнага тыранаборцы, вясковага хлапчука з шалёнай стыхіяй у грудзях не ўгадваліся і мужнасць, і боль, і смутак пятнаццацігадовага чалавека па волі, па дарагой волі з дзяўчынай і салаўямі...

Ёсць у маладога Таўлая і такія вершы, дзе непасрэдна перажытае, біяграфічнае займае вялікае месца. Аднак і яны не робяць уражання сталай паэзіі, бо аўтару іх не ўдалося ўзняцца над бытавой канкрэтнасцю перажывання, падпарадкаваць гэтую выходную, амаль дзённікавую канкрэтнасць тыповаму вобразу, абагульненаму характару. Мы проста робімся сведкамі яшчэ аднаго выпадку з жыцця: добры хлопец, які невядома за што трапіў у астрог, смуткуе па добрай дзяўчыне, якая засталася на волі...

І яшчэ ёсць адна катэгорыя вершаў, па-свойму вельмі цікавых: у іх выявілася наіўнасць маладога паэта, упэўненага, быццам пісаць «мастацкі», значыць пісаць, «як людзі пісалі» — санетам, трыялетам, рандо. Прывядзём для прыкладу адзін верш, які так і называецца «Трыялет».

Круціў мазгамі я, круціў —
рашыў т'кі важнае пытанне:
больш не цярпець, йсці на змаганне.
Круціў мазгамі я, круціў.
Гэта рашыць я думаў зрання
і думку ў ход сваю пусціў.
Круціў мазгамі я, круціў,
рашыў т'кі важнае пытанне

Чытаеш верш і ніяк не можаш стрымаць усмешкі. Так і бачыш зусім маладога Валянціна Таўлая, сялянскага хлопчыка, які толькі адклаў у бок зборнік Багдановіча і ў глыбокай задуменнасці тут жа вырашыў напісаць трыялет, толькі не пра чорныя косы і такое ж чорнае «расстанне з Вамі» (старая, інтэлігенцкая нудота!), а пра нешта невымерна важнейшае: пра тое, як яму, хлопцу, прыйшлося «з самага рання» круціць мазгамі, раней чым вырашыць «йсці на змаганне» з капіталістычным светам. Мілая, добрая наіўнасць і чысціня душэўна прыгожага, шчырага хлопца!

Адным словам, Валянцін Таўлай прайшоў пэўны этап вучнёўства перад тым, як знайсці свой самастойны шлях, свой паэтычны голас, перад тым, як набыць яснае разуменне злучнасці, непарыўнасці грамадскага і асабістага ў сваім уласным чалавечым вопыце.

І вось, чытаючы такія вершы канца 20-х — пачатку 30-х гадоў, як «Жаўрук», «Дзяўчыне», «О'.. Гэта не рукі дзяўчыны» перш за ўсё і заўважаеш гэтую злучнасць, ці, правільней сказаць, гэтую цэласнасць, адначасовасць, сінхроннасць усіх душэўных рухаў паэта, азораных у кожным сваім адценні і пераліве адзінай і ўсеабдымнай думкай пра рэвалюцыю. Рэвалюцыйны пафас паэта выяўляецца не толькі ў яго публіцыстычных творах, накшталт грозна-палымянай інвектывы «Апошняе слова» або такога верша, як «Белапольскім акупантам», а і ў творах лірычных, нават інтымных па характару. І гэта з'яўляецца глыбокай заканамернасцю творчасці Валянціна Таўлая, які ніколі не глядзеў на лірыку як на форму адыходу ад гісторыі, як на «адпачынак» ад палітыкі, а наадварот бачыў у лірыцы своеасаблівую форму ўвасаблення палітычнага зместу эпохі.

УДУМЛІВЫ РАЗГЛЯД

Творчасць Кузьмы Чорнага прыцягвае і будзе прыцягваць да сябе ўвагу ўсё новых і новых даследчыкаў. Да значных даследаванняў прозы Чорнага (з ліку тых, што з'явіліся ў апошнія гады) належыць і нядаўна выдадзеная кніга М. Луферава*).

Аўтар грунтоўна аналізуе важнейшыя празаічныя творы К. Чорнага, робіць многа цікавых назіранняў над іх зместам, вобразамі, кампазіцыяй, мовай. Даследчык больш-менш поўна ахарактарызаваў творчае аблічча мастака слова, раскрыў яго складаную пісьменніцкую эвалюцыю, паказаў, у чым яго майстэрства. Асноўная ідэя кнігі, як нам здаецца, — у вывадзе, да якога прыходзіць літаратуразнаўца: «Пісьменнік глыбокай думкі, добры знаўца чалавечай душы, стваральнік сацыяльна-псіхалагічнага рамана, Кузьма Чорны ўзняў у беларускай прозе [illegible] і тым самым адкрыў новую старонку ў гісторыі беларускай савецкай літаратуры».

Складаны шлях творчых пошукаў К. Чорнага супаў з агульным працэсам станаўлення метаду сацыялістычнага рэалізму ў беларускай літаратуры.

Першы раздзел кнігі М. Луферава «Пошукі героя» прысвечаны разгляду ранняй творчасці празаіка — яго апавяданняў і аповесцей «Сястра» і «Зямля». [illegible]

[illegible] пошукі К. Чорнага, М. Луфераў адзначае паглыбленне пісьменніка ў 1926—1927 гг. у падсвядомы свет адчуванняў жыхароў глухіх завулкаў, трушчоб, усіх тых, хто застаўся ў баку ад новага жыцця. Каб давесці правільнасць свайго сцвярджэння, літаратуразнаўца спасылаецца на апавяданні «Сцены», «Парфір Кіяцкі», «Вечар». Прычынь паглыблення пісьменніка ў хваравітую псіхалогію аджываючых сацыяльных груп М. Луфераў бачыць ва ўплыве на К. Чорнага «моднай у той час (1926—1927 гг — **Л. Ц.**) тэорыі індывідуальнага псіхалагізму, якая ў літаратурнай практыцы азначала адыход ад сучаснасці і празмернае капанне ў хваравітай чалавечай душы, перайманне слабых бакоў метаду Дастаеўскага».

[illegible]

У раздзеле кнігі М. Луферава, які носіць назву «Новы чалавек перамагае», аўтар робіць шэраг заўваг ацэначнага характару аб творах К. Чорнага, у якіх пісьменнік распрацоўвае праблему вызвалення чалавека ад уласніцкай ідэалогіі ў савецкіх умовах (апавяданні «Семнаццаць год», незакончаны раман «Трыццаць год», аповесць «Люба Лук'янская»). У цэнтры раздзела — аналіз рамана «Трэцяе пакаленне»— аднаго з самых моцных твораў К. Чорнага. Даследчык спыняецца на жыццёвай гісторыі ўсіх галоўных персанажаў рамана (Назарэўскі, Несцяровіч, Зося), падрабязна разглядае эвалюцыю характару Міхала Тварыцкага, па-новаму імкнецца асвятліць вобраз краўца, нямала аддае ўвагі разгляду мовы твора.

Вывучэнню апошняга этапа творчасці пісьменніка (перыяду Вялікай Айчыннай вайны) прысвечаны раздзел «Паядынак двух светаў». Нельга не адзначыць справядлівай, высокай ацэнкі творчасці нашага празаіка ваенных часоў: «Без перабольшання можна сцвярджаць, што ідэйна-мастацкае аблічча беларускай прозы гадоў Айчыннай вайны ў значнай меры характарызуецца шматграннай творчасцю буйнейшага беларускага празаіка Кузьмы Чорнага». Тут даследчык мае на ўвазе яго апавяданні, нарысы, фельетоны, раманы «Пошукі будучыні», «Вялікі дзень», «Млечны шлях» і аповесць «Скіп'еўскі лес».

Разглядаючы апавяданні К. Чорнага ваенных год, літаратуразнаўца прыходзіць, як нам здаецца, да правільнага і цікавага вываду: гэтыя апавяданні «надзвычай ярка характарызуюць і моцныя, і слабыя бакі тагачаснай беларускай прозы». М. Луфераў бачыць сілу нашай прозы «ва ўслаўленні патрыятычнага духу народа, яго гераізму, нацыянальных традыцый, а таксама ў страсным пафасе выкрыцця чалавека-уласніка, заваёўніка, носьбіта імперыялістычнай маралі». Слабасць пэўнай часткі празаічных твораў беларускай літаратуры даследчык бачыць у спрошчанасці, прамалінейнасці паказу «ваенных падзей і патрыятычных учынкаў герояў, якія ўступаюць у адзінаборства з узброенымі да зубоў нямецкімі салдатамі і перамагаюць іх, дурных і баязлівых, бадай што голымі рукамі».

Апошні раздзел кнігі М. Луфераў прысвячае аналізу пісьменніцкага майстэрства К. Чорнага. Варта адзначыць, што гэтая праблема нашым літаратуразнаўствам яшчэ не вывучана з дастатковай паўнатой. Аналізуючы вялікі матэрыял, які дае творчасць пісьменніка, даследчык робіць вывад, што, дзякуючы выключнаму майстэрству К. Чорнага, яго творчасць і сёння ўзбагачае чытача, бо ў ёй на першым плане па-майстэрску выпісаны шматгранны вобраз чалавека з яго імкненнямі, радасцямі і нягодамі. Грунтоўна М. Луфераў разглядае майстэрства кампазіцыі і сюжэта рамана «Трэцяе пакаленне», асаблівасці партрэтных характарыстак, мастацкіх дэталей у творчасці К. Чорнага. Тут цікавыя назіранні і вывады, да якіх прыйшоў даследчык, па-новаму асвятліўшы цэлы рад праблем, звязаных з майстэрствам К. Чорнага-празаіка.

Добра, што М. Луфераў, аднаўляючы праўду, выступае супраць сцвярджэнняў раппаўскай вульгарызатарскай крытыкі, якая ў свой час давала фальсіфікатарскую ацэнку асобным творам К. Чорнага.

Л. ЦАРАНКОЎ.

*) **М. Луфераў.** Проза Кузьмы Чорнага. Выдавецтва АН БССР. Мінск. 1961.

У Салігорску створаны маладзёжны ансамбль беларускіх шахцёраў. Ён складаецца з 70 спевакоў і танцораў. Самадзейны калектыў карыстаецца вялікім поспехам сярод шахцёраў і будаўнікоў калійнага камбіната.

Паглядзіце, з якой стараннасцю развучвае ансамбль беларускіх шахцёраў украінскі народны танец «Гапак».

Фота **В. Лупейкі.**
Фотахроніка БЕЛТА.

Барысаўская прэм'ера

Барысаўчане любяць свой Народны тэатр. Выпуск чарговага спектакля звычайна цікавіць увесь горад. Нядаўна ў Барысаўскім гарадскім Доме культуры імя М. Горкага было мнагалюдна. Гледачы прыйшлі на прэм'еру спектакля «Выгнанне блудніцы» па п'есе І. Шамякіна.

Перад пачаткам спектакля ў фае ішлі ажыўленыя спрэчкі пра склад выканаўцаў. Многія не ведалі зубнога ўрача Г. Аляксееву, якая ўпершыню збіралася выступіць на сцэне ў ролі настаўніцы музыкі Яўгеніі Любаміраўны. Ці справіцца? Або слесар завода гідраапаратуры Р. Раскін. Як у яго ўдасца роля Гаворкі — аднаго з галоўных герояў п'есы. Гледачы ўжо ведаюць, што напярэдадні прэм'еры захварэла выканаўца ролі Надзі Р. Жыліна, бухгалтар фанерна-запалкавага камбіната. Яе ўзялася замяніць інструктар гаркома камсамола, артыстка Народнага тэатра Н. Цімашкова. Ці добра выканае яна гэтую цяжкую задачу? Яшчэ больш усхваляваны артысты. Уважліва правяраюць яны тэкст роляў. Каб толькі не збіцца, не наблытаць.. Л. Кучко іграе дзеда Піліпа. За час рэпетыцый ён навучыўся пераўвасабляцца з маладога хлопца ў старога. Вывучыў паходку, жэсты, мову, манеру гаварыць свайго героя. А вось грыміравацца трэба было ўпершыню. Наклеены парык і барада, але твар усё роўна малады. На дапамогу прыходзіць больш вопытны акцёр Ю. Панамароў. У мінулым спектаклі «Глыбокая плынь» ён выконваў ролю дзеда Карпа і добра навучыўся накладаць грым старога.

Трэці званок. На хвіліну настае цішыня. Адкрылася заслона. Двор сельскай школы. Святочна накрыты стол у засені дрэў. Здалёку відаць жывёлагадоўчыя фермы з сілоснымі вежамі, высакавольтныя лініі. Пейзаж сучаснай вёскі. Дарэчы, пра мастака. Многа любві, намаганняў і працы ўклаў мастак С. Мірзаян у афармленне спектакля. Дэкарацыі разнастайныя, прыгожыя, аднак трошкі натуралістычныя. Занадта выпісаны, занадта закончаны. Звычайна, калі мастак уносіць некаторую ўмоўнасць, тады глядач мае прыемную магчымасць па свайму густу «да поўніць» астатняе.

... На сцэне — вяселле. Нявеста—маладая даярка Галя. Яе іграе здольная артыстка Народнага тэатра Ф. Яцкевіч, планавік гархарчгандлю. Яна вельмі сур'ёзна адносіцца да працы над кожнай роллю, але ўсё ж часта паўтарае сябе. Вось і тут ёй, гарадской дзяўчыне, не зусім удалося знайсці характэрныя рысы калгасніцы.

Жаніх — дырэктар школы, малады вучоны, жывёлавод. Яго іграе артыст Народнага тэатра Ю. Панамароў, інструктар гаркома камсамола.

Мы бачым на сцэне жыццё новай калгаснай вёскі, новых людзей. «Не хлебам адзіным жыве чалавек», — гаворыць гераіня спектакля даярка Галя. Ёй цікава ведаць многае — пра мастакоў, пра музыку, пра космас.

Увесь захапляецца сваёй працай старшыня калгаса Карнач у тэмпераментным выкананні слесара завода гідраапаратуры А. Грачышкіна. Ролю дэмабілізаванага воіна Івана, які прыйшоў з арміі ў калгас, добра выканаў здольны малады артыст, слесар фабрыкі піяніна М. Сідаровіч.

Многа працы і творчых намаганняў спатрэбілася рэжысёру Народнага тэатра Ф. Міхайлаву, каб стварыць паўнацэнны спектакль. Людзі прыходзілі на рэпетыцыі пасля працоўнага дня, стомленыя ад працы. Склад калектыву разнастайны па вопыту. З навічкамі прыходзілася пачынаць усё спачатку. Аднак Фёдар Мікалаевіч знаходзіць час не толькі займацца з калектывам, а і працаваць над павышэннем уласнай кваліфікацыі; ён вучыцца ў Ленінградскім тэатральным інстытуце імя А. Астроўскага.

Многа дапамагае тэатру артыстка Тэатра імя Янкі Купалы В. Галіна.

Усё гэта дало свае добрыя вынікі. Спектакль атрымаўся цікавы, і барысаўчане прынялі яго з удзячнасцю.

А. ХОМІЧ.

Барысаў.

ПЕРШЫ ДАПАМОЖНІК ПА СПЕВАХ

Праўду гаварыў выдатны рускі педагог К. Ушынскі: «Калі заспявае школа — заспявае ўся краіна». У гэтых словах закладзены глыбокі сэнс. Бо сапраўды праз школу нашы дзеці далучаюцца да песеннай культуры.

На жаль, у музычна-эстэтычным выхаванні школьнікаў даволі многа недахопаў і прыкрых памылак. Пленум Саюза кампазітараў СССР, прысвечаны пытанням музычнага выхавання дзяцей і юнацтва, правільна адзначыў, што ў многіх агульнаадукацыйных школах, у тым ліку ў Беларусі, мала кваліфікаваных выкладчыкаў спеваў, не хапае падручнікаў, наглядных дапаможнікаў, зборнікаў песень, грамзапісаў музыкі.

Вось чаму вельмі своечасовым і карысным нам здаецца выданне першага ў рэспубліцы вучэбнага дапаможніка па спевах для першага класа беларускіх школ — «Нашы песні»*).

Выхад у свет гэтага падручніка станоўча сустрэты яшчэ таму, што іменна ў першым класе закладваюцца асновы пеўчага развіцця школьнікаў, фармуюцца іх першапачатковыя веды па музыцы.

Падручнік уключае ў сябе матэрыялы па спевах, нотнай граматце і слуханню музыкі, прадугледжаныя школьнай праграмай, а таксама народныя і спецыяльна напісаныя песні, прыпеўкі і практыкаванні для развіцця дзіцячага голасу і слыху.

Заняткі па нотнай грамаце ў першакласнікаў звязаны з вывучэннем песеннага матэрыялу. Спачатку развучваюцца песні, а пасля настаўнік падводзіць вучняў да тых ці іншых тэарэтычных паняццяў, правілаў. Таму асабліва значэнне набывае спяванне вучнямі па нотах нескладаных песень, музычных папевак. І аўтар падручніка на гэта якраз і нацэльвае ўвагу школьных настаўнікаў.

М. Хаухлянцаў добра падабраў музычна-літаратурны матэрыял. Уключаныя ў падручнік беларускія, рускія, украінскія песні даюць магчымасць педагогу ў строгай паслядоўнасці працаваць над музычна-пеўчым развіццём першакласнікаў, узбагачаць іх музычны кругагляд.

Правільная сама кампазіцыйная структура і пабудова падручніка, яго метадычная мэтанакіраванасць. Песні ў ім размешчаны ў паслядоўным парадку —ад простых твораў да больш складаных. Улічаны тут знамянальныя даты і чатыры пары года, да іх падабраны адпаведныя песенныя нумары.

Але асабліва неабходна адзначыць прастату і даступнасць мовы гэтага дапаможніка, займальную і цікавую форму, у якой выкладаецца матэрыял. М. Хаухлянцаў сам напісаў і арыгінальна выкарыстаў серыю удалых апавяданняў пра хлопчыка Ягорку і яго дзядулю, звязаўшы гэтыя апавяданні з песнямі «Грыбкі», «Бяжыць вожык», «Зязюленька», «Зайчык-грайчык». Прыводзяцца ў кнізе рэбусы і загадкі. Яны дапамагаюць дзецям у больш цікавай форме засвойваць музычна-тэарэтычны матэрыял, падрыхтоўваць развучванне і праслухоўванне дзецьмі некаторых песень і музычных п'ес, знаёмяць з рознымі інструментамі.

У першым паўгоддзі дзеці не толькі вучацца спевам. З імі праводзіцца таксама вялікая работа па развіццю слыхавых навыкаў: вучні засвойваюць музычныя гукі ў прыпеўках і песнях. Вось чаму вельмі дарэчы ў падручніку прыводзяцца прыклады тыпавых меладычных хадоў — на адной вышыні, паступовы рух уверх, уніз, тэрцыі, квінты і г. д. Пачуццё гукавысотнасці ў папеўках і песнях падмацоўваецца графічным адлюстраваннем самой мелодыі. Дзякуючы гэтаму дасягаецца непасрэдная сувязь паміж тым, што вучань бачыць і чуе на ўроках спеваў.

Калі ў пачатку навучальнага года дзеці з дапамогай настаўніка развучваюць песні толькі па слыху, вучацца адрозніваць мелодыі і месцазнаходжанне той ці іншай ноты, пакуль што яшчэ не ведаючы іх канкрэтнай назвы, дык у другім паўгоддзі дзеці пачынаюць спяваць творы па нотах.

Праўда, у падручніку мала ўвагі аддадзена фармаванню ў вучняў галоснай «ы», найбольш характэрнай для беларускай мовы. Хацелася б больш бачыць у дапаможніку інструментальных твораў, неабходных для слухання музыкі ў класе. Не пашкодзіла б змясціць тут кароткія звесткі пра выдатных рускіх кампазітараў-класікаў, даць іх партрэты і мастацкія ілюстрацыі да музычных твораў.

Нельга было змяшчаць урывак песні «Верабейчык» (96 стар.). Ён цяжкі для вучняў першага класа і да таго ж стаіць у падручніку не на сваім месцы. Вельмі шкада, што аўтар не падумаў пра ўключэнне падрабязных метадычных указанняў для настаўніка, якія памаглі б яму рыхтавацца да ўрокаў спеваў.

Увогуле ж падручнік «Нашы песні» напісаны цікава і з веданнем справы. Прыгожыя, з гумарам выкананыя мастакамі Г. Паплаўскім і Н. Лебедзевай каляровыя ілюстрацыі дапамагаюць больш яркаму ўспрыняццю тэксту і музыкі. Бясспрэчна, гэты вучэбны дапаможнік паспрыяе развіццю спеваў у агульнаадукацыйных школах рэспублікі.

М. КОРСАК,
хормайстар, выкладчык Мінскага музычнага вучылішча імя М. Глінкі.

*) **М. І. Хаухлянцаў.** Нашы песні. Дзяржаўнае вучэбна-педагагічнае выдавецтва БССР. 1961.

Тыдзень выяўленчага мастацтва

У Мінску ў выставачнай зале Саюза мастакоў адкрылася выстаўка работ майстроў-графікаў. На здымках — ілюстрацыі М. Гуціева да кнігі К. Чорнага.

Свядомая, арганізаваная творчасць гісторыі вызначыла ўсё напісанае Таўлаем. Ён быў па-баявому адмабілізаваны і ў поўным сэнсе **партыйны** ва ўсіх сваіх перажываннях. Сама па сабе біяграфія паэта склалася так, што кожным сваім паваротам яна прымушала адчуць суровую і драматычную хаду гісторыі, яе напружанне і кантрасты.

Маленства? У аўтабіяграфіі, якую на паўслове абарвала дачасная смерць паэта (красавік 1947 года), Таўлай пісаў, успамінаючы сваё дзяцінства: «1920 год. Уцякаюць польскія легіёны. За імі гоняцца чырвонаармейцы, не заўсёды абутыя, але заўсёды з пытаннем: «Ці далёка Варшава?» Пасля — адступаюць чырвоныя». Так і перапляліся ў памяці на ўсё жыццё: маленства і чырвоны баец на кані, першыя радасці быцця і яраснае, у тысячу маладых грудзей, «даёш Варшаву!..»

Школа, вучоба? Не, яны не мелі той паэтычнай прывабнасці, якая звычайна захоўваецца ў чалавечым сэрцы на ўсё жыццё. Іменна ў школе, у «залатую пару дзяцінства», адбылася з Таўлаем тая сцэна, якая ў немалой меры спрыяла фармаванню камуніста, змагара супраць сацыяльнага і нацыянальнага ўціску, за вызваленне свайго народа.

«Настаўнік, на'т не ўзнімаючы вачэй, задае шаблонныя пытанні... — Нацыянальнасць? — пяро аўтаматычна выводзіць першыя літары. — Беларуская. — Настаўнік глянуў на мяне. Не дачуў... — Нацыяльнасць?—Беларуская.— Яшчэ раз не дачуў перапісчык. Я паўтарыў яшчэ раз. Дзе яна жыве? У Амерыцы? — Жыве на Беларусі, напрыклад, у Слонімшчыне... — Ага!.. Гэта значыць — тутэйшыя? Та-ак!.. Але ж гэта — не нацыя... Як жа запісаць? — Пішыце: нацыянальнасці — беларускай!» (З аўтабіяграфіі «Аб сабе»).

Каханне? Аб ім Таўлай расказаў у вершах, поўных пяшчотнасці і спагады шчыра ўлюбёнага юнака і суровай мужнасці няскоранага рэвалюцыянера. Гэта — адзін чалавек, і нават гаворачы пра каханне, ён не дае сабе права забыць, што ў свеце існуюць «мы» і «яны», «чырвоныя» і «белыя», пралетарыі і буржуазія. «Паролю, сябры, не забудзьце, узыйшоўшы на сцежку да шчасця», — гаворыць паэт у вершы, лірычным па тэме, і гэта нечакана прыведзенае слова «пароль» уносіць у верш драматычную ноту сабранасці і вечнай трывогі. У другім творы, таксама інтымным па сваёй задуме, Таўлай звяртаецца да дзяўчыны: «Ты зірні, дарагая, праз лісце навіслага вецця, з пагранічнага ўзгорка ясны на мяцелісты шлях». «**Пагранічны** ўзгорак вясны» — так сказаць мог толькі чалавек і паэт, які заставаўся барацьбітом і ў вершах на такія «нейтральныя» тэмы, як прырода і каханне.

Пры гэтым трэба мець на ўвазе, што, заўсёды адчуваючы сябе байцом, чалавекам рэвалюцыйнай практыкі, Таўлай ніколі не схематызаваў **першага**, непасрэднага пачуцця, што ён заўсёды быў ва ўладзе шчырага, трапяткога, нявыдуманага перажывання. У цеснай турэмнай камеры ён так жыва, з такой унутранай паўнатой перажыў у марах і ўспаміне свае першыя сустрэчы з дзяўчынай, што мы, чытаючы верш **пра гэта** («І зноў загарэліся нашыя зоры...»), пачынаем разумець: і месяц, і зоры, і салаўі нібыта знаходзяцца ў адной, салодка-патаемнай змове з улюбёным чалавекам, з сэрцам маладога вязня:

Дагоняць — зноў сцелюцца
сцежкі пад ногі,
Мой крок — роўны з крокам
тваім,
І зорамі звонка асыплюць дарогу
Спагадлівыя салаўі.

А як цудоўна — не трафарэтна і нова — напісана чатырохрадкоўе! Уражанні цёплай і яснай веснавой ночы пераблыталіся, перамяшаліся, і вось ужо салаўі не проста спяваюць, а сыплюць пад ногі яму і ёй звонкія, абмытыя дажджамі зоры... У адным са сваіх артыкулаў («Пераступіўшы парог», 1946) Таўлай расказаў пра сваю работу над першым зборнікам: «... хацелася, каб яны (вершы, напісаныя да 1939 года. — **Р. Б.**) хоць у асноўным адпавядалі нашаму сённяшняму ўзроўню паэтычнай культуры». Радкі пра зоры і салаўёў, бясспрэчна адпавядаюць самаму высокаму ўзроўню савецкай паэтычнай культуры.

У Таўлая ёсць некалькі вершаў пра вершы, пра паэзію. І ў гэтых творах з бліскучай выразнасцю і паўнатой адбілася ўнутранае, духоўнае жыццё рэвалюцыянера, які ўмее ва ўсіх выпадках, ва ўсіх праявах сваёй чалавечай жыццяздольнасці захаваць вернасць «тому, што зветься Суть» (Тычына), — непераадольнай і светлай праўдзе рэвалюцыі, яе грандыёзным мэтам і штодзённаму, чорнарабочаму гераізму.

Калі ў адным з вершаў 1946 года, разглядаючы старую, набраную ў падполлі рэвалюцыйную лістоўку, Таўлай пісаў: «Стыль да болю знаёмы», дык гэта, як мне здаецца, мела дачыненне не толькі да старой, праз гады адшуканай лістоўкі, але і да ўсёй творчасці яе аўтара, да паэта Валянціна Таўлая. Усё лепшае, што было ім створана да 1939 года, адзначана рысамі своеасаблівай — пракламацыйна-турэмнай — эстэтыкі. Само паняцце майстэрства, паэтычнай тэхнікі набывала даволі арыгінальны сэнс у дастасаванні да вершаў, напісаных пад ваўчком наглядчыка, на мулкай турэмнай нары.

Звычайна паэту раяць **шліфаваць радкі**, каб яны **звінелі** прыгожа. Не забываўся на гэтыя парады і Валянцін Таўлай, які праходзіў «школу майстэрства» пад наглядам пана пракурора, таго самага, што «...пальцам асцярожна тыкаў і ацэньваў: за радок — гадок», а потым

Адсылаў ізноў ляжаць
на нары,
шліфаваць і вершы і бакі
і аб друку час ад часу
марыць:
жыў на свеце Скарына такі...

Толькі аднаго адкінуць
нельга:
шліфаваў радок, як сталь
звяна:
ланцугі тады на мне
звінелі, —
можа й вершы ад таго
звіняць...

Не, барацьба не перашкаджала Таўлаю быць паэтам, а паэзія не адцягвала яго ад абавязкаў партыйнага агітатара. Наадварот, паэзія ўваходзіла ў кола гэтых абавязкаў як незаменны баявы гавары́ш. І калі паэт рабіў час ад часу спробу «адчужыцца» ад верша, стаць у баку ад яго, дык гэта якраз і пакідала ўражанне вельмі глыбокага чалавечага даверу да верша, да яго выбуховай, грознай сілы:

Я сам і пасядзець магу,
а вершам — часу шкода:
шумець ім трэба на сцягу
і калыхаць паходы...

Гераічны, рэвалюцыйны пафас паэзіі Валянціна Таўлая дасягнуў свайго вышэйшага пункту ў паэме «Таварыш», задума і сюжэт якой зарадзіліся ў паэта ў 1936 годзе ў Лукішках, але якая была напісана толькі пасля Айчыннай вайны.

... Малады падпольшчык памірае ад сухотаў у цеснай камеры, і яму апошнія «дні па пальцах лічыць турма...» Таўлай мог бы напісаць **толькі** пра гэта, толькі пра смерць рэвалюцыянера, і турэмная лірыка чалавецтва, якая ведае шырокавядомыя творы Коласа і Франко, Марозава і Якубовіча, не ўзбагацілася б, а толькі дапоўнілася б яшчэ адным творам, яшчэ адной чалавечай трагедыяй. Таўлай жа якраз **узбагаціў** традыцыю новым, **сучасным** зместам трагедыі.

Паміраючы ў турме, вязень выстуквае суседу, сакратару падпольнай камуністычнай арганізацыі просьбу дазволіць «на іспанскі фронт, у Мадрыд...» А сакратар? Ён жа не ведае, што хлопец трызніць, і просьба таварыша для яго толькі жарт, і таму адказвае ён таксама ў жартаўлівым тоне, за якім, калі добра прыслухацца, гучыць і гаркота з прычыны ўласнай бездапаможнасці, і гарачае спачуванне сябру, і моцнае жаданне трапіць туды, да байцоў у інтэрнацыянальных брыгадах. «Не пярэчу. Шчасліва. Бывай!» — адстуквае сакратар, ці «адказны», як з добрай сяброўскай усмешкай называе яго паэт. І не ведае «адказны», што таварышу яго засталося жыць апошнія хвіліны і што скора ён будзе ляжаць «на нары халоднай, малады — як ніколі раней...»

Усё, што адбываецца там, на зрытай бомбамі камяністай іспанскай зямлі, герой паэмы ўспрыймае з сілай і вастрынёй глыбока асабістага пачуцця. Хвароба і гарачка робяць гэтае пачуццё гранічна выразным і экспрэсіўным. Чорная смага паліць сэрца вязня, а яму здаецца, што гэта мараканец-мяцежнік гарою прыціснуў грудзі і не дае ім дыхнуць. За асіплым свістком турмы чуецца яму гарматны гул, і сны над астрогам плывуць не інакш, як «мадрыдскія»...

«Гінучы пад кулакамі і прыкладамі, памірай агітацыйна!»,— гаварылі бальшавікі, героі рамана Д. Фурманава «Мяцеж». Вось так, без эфектных жэстаў і гучных слоў, але па-сапраўднаму **агітацыйна**, на высокім прасцэніуме гісторыі, азораным не рампай, а скупым святлом турэмнай лямпачкі, паміраў у Таўлая просты беларускі юнак, **таварыш**, які хварэў **на Іспанію** і на сухоты...

Гаворачы пра тое, што Таўлай можа многаму навучыць некаторых нашых паэтаў, асабліва маладых, я і маю перш за ўсё на ўвазе глыбокую **гістарычнасць** Таўлая, яго ўмельства зрабіць **непасрэдным зместам** перажывання самае істотнае ў гістарычным руху сучаснасці: рэвалюцыйную дзейнасць авангарда, які вядзе за сабой масу...

У вышэй цытаваным артыкуле «Пераступіўшы парог», паведамляючы пра свае творчыя планы, Таўлай між іншым пісаў: буду адгукацца на «патрэбы сучаснага этапу развіцця нашай рэспублікі так, як я іх адчуваю **адрасаванымі да сябе асабіста»** (падкрэслена мной. — **Р. Б.**). Гэта вельмі цікавае і знамянальнае прызнанне, і было б надзвычай карысна, калі б над ім часцей задумваліся некаторыя нашы паэты. Уменне адчуваць рэчаіснасць, «адрасаваную да сябе асабіста», — важнейшая перадумова сур'ёзнага поспеху ў паэзіі. Самому ж Таўлаю гэта ўменне дало магчымасць пісаць аб з'явах гістарычнага маштабу без лазунгоўшчыны і схематызму, праўдзіва і пранікнёна. Вядома, я гавару пра лепшыя, найбольш дасканалыя творы паэта і пакідаю ў баку тыя, што яму не ўдаліся, і не ўдаліся зноў жа таму, што ў іх адсутнічае **асабістае** ўспрыйманне тэмы.

Карысным і павучальным урокам Таўлая трэба лічыць і яго беспярэстанны, дзейсны пошук **актыўнай** формы. У аснове гэтага пошуку ляжала абсалютна слушнае перакананне, што кожны мастацкі элемент павінен быць глыбока змястоўным, стаяць на ўзроўні ідэйнай канцэпцыі твора, яе значнасці і навізны. І трэба сказаць, што ў лепшых рэчах Таўлая ёсць гэтая адпаведнасць, гэтая **асэнсаванасць** шукання як у вырашальных кампанентах твора (характар, жанр), так і ў «другарадна-тэхнічным» (інтанацыя, гукапіс, рытм).

Самым закончаным і дасканалым творам Таўлая, бясспрэчна, з'яўлялася паэма «Песня пра сухар» (Лукішкі — воля, 1935 — 1945 гг.). Стварэнне яе было для Таўлая найгалоўнейшай справай яго жыцця. Аднойчы я запытаўся ў паэта, чаму ён назваў свой твор **песняй**, і ён адказаў прыкладна так: сапраўдная, добрая паэма — заўсёды ў нейкай ступені песня. І гэта праўда. Менавіта так назваўшы свой твор, Таўлай перакінуў масцік да вытокаў паэмы, якая даўней, у першапачатковым сваім вызначэнні, успрымалася як **гераічная песня.**

«Песня пра сухар» належыць да лепшых паэм нашай літаратуры. Гэта — іменна паэма, а не хроніка, не рэпартаж, не лірычны цыкл і не апавяданне вершам. У сапраўднай паэме, як у прыладах касмічнага карабля, павінны спалучацца самыя стойкія, самыя трывалыя ў свеце «пластмасы» і найлягчэйшыя ў свеце «сплавы». «Пластмасы» быту, характару, сацыяльна-грамадскіх працэсаў і «сплавы» рамантыкі, выдумкі, пафасу і лірызму. Істотнасць абагульненай рэалістычнай карціны жыцця і высокія «лётныя» якасці

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ПАЭЗІЯ ПОДЗВІГУ

(Заканчэнне. Пачатак на 2 і 3 стар.).

эмацыянальна-асэнсаваны элемента. Мастацкая вернасць рэчаіснасці і ўменне не перапавядаць згодна з законамі самай «неверагоднай» фантазіі...

У адным артыкуле пра Таўлая было сказана, што «Песня пра сухар» накіравана супраць палітыкі тагачаснай панскай Польшчы. [illegible] — голадам знясільваць палітзняволеных». Не, сэнс паэмы непараўнана шырэйшы — гэта сцвярджэнне гістарычнай дзейнасці народа, [illegible] да свядомай рэвалюцыйнай барацьбы. Галоўнае ў «Песні пра сухар» — думка аб той непарыўнай сувязі, што існавала паміж прыгнечаным народам былой Заходняй Беларусі і рэвалюцыянерамі-барацьбітамі. [illegible] паэтычная форма, [illegible] з паэмай як жанрам, [illegible] характэрнымі асаблівасцямі.

Непасрэдны сюжэт паэмы — гісторыя аб тым, як рэвалюцыянер Паўлюк Лямец збірае па вёсках сухары для вязняў, а потым сам трапляе ў турму. — Таўлай падае з вялікай свабодай, без празмернай дэталізацыі [illegible]

Скажам, паэт трэба паказаць [illegible] Лукішак, — ён, паэт, дае карціну не проста бяднейшай вёскі, [illegible]

Як ні стараўся колас той
да другіх прытуліцца,—
кожны на ніве малў сіратой
у катках і ў мятлішчах...

І галасіў на вятрах адзін,
кляў і схіляўся ў паклоне...

А потым, пасля таго, як прыйшла жняя [illegible]

Рад бы бясконца колас наш
прытулку ў кане бядняцкай.
З голадам — [illegible]
[illegible]

Або трэба, скажам, паэту [illegible] з сягоннешнім і нават заўтрашнім днём.

Рэху помніцца Каліноўскі: «Атамана апошнія крокі перад вісельняй не дрыжалі...» Рэху здаецца, што «ў Паўлюковых заўзятых кроках» можна ўгледзець «паходку Світкі». (Вось вам і думка пра непарыўнасць рэвалюцыйных традыцый, пададзеная паэтычна, не ў разважаннях, а вобразна). Рэха ловіць далёкі гул: «Гэта — Масква на пароль адказала гуламі з гневу адлітых танкаў», і нават «чуваць, аб крыўдзе заходняй Купала і Колас дапісваюць песні ў рытме паходным». Зноў якое агромністае багацце зместу ў адным эпітэце, у адным вобразным вызначэнні! Купала і Колас дапісваюць вершы ў рытме паходным, і гэтым сказана многае пра тую надзею на блізкае вызваленне, якая жыла ў сэрцах заходнебеларускіх рэвалюцыянераў.

Так, Таўлай мае поўнае права сказаць, [illegible]

Праз краты і праз гады,
па непрыкметных для іншых
прыкметах
бачылі будучыні сляды,
вернай: блізка да мэты.

Гэтыя радкі ўзяты таксама з «Песні пра сухар». [illegible]

[illegible]

Валянцін Таўлай можа многаму навучыць некаторых нашых паэтаў у сэнсе смеласці і навізны паэтычнага мыслення і ў сэнсе высокай творчай патрабавальнасці. Таўлай умеў «збіраць» рэчаіснасць, мінаючы пратаптаныя сцежкі апісальніцтва. Так, у вершы «Першамайскія сцягі» (красавік, 1941 г.) Таўлай стварае смелы паэтычны вобраз сцягоў, што,

як дужыя арлы,
на ветры буйным распрасцерлі
крыллі,
а некалі ж мы іх, як арлянят
малых,
тулілі к сэрцу і ўзлятаць
вучылі.

У адным вобразе, у адным [illegible] тропе выказана радасць [illegible] светаадчуванне чалавека, які дачакаўся шчаслівага ажыццяўлення сваёй запаветнай мары аб уз'яднанні беларускага народа ў адзінай сацыялістычнай дзяржаве.

Хвалюючча гучыць верш Таўлая «Ранак перамогі», напісаны 9-га мая 1945 года. Актыўны ўдзельнік партызанскага руху, Таўлай выказаў у гэтым вершы радасць [illegible]

Мы пазналі яе — залатую
вясну,
аж зазвалі ад радасці даўнія
раны,—

піша Таўлай. І зноў мы сутыкаемся з тым бліскучым лаканізмам паэта, які дазволіў яму выказаць у двух радках [illegible] змест.

Лаканічны і эканомны ў адборы дэталі, эпітэта, псіхалагічнага штрыха, Таўлай валодаў і [illegible]

Ён ішоў не па цэлі, здаецца,
а па сцежках сваіх былых,
і шумеў успамінам па сэрцы
прыдарожны, сівы палын.

Білі ў бераг вячэрнія хвалі,
і плылі [illegible]
Дружна плытнікі баставаці,
баставала лясная арцель.

Забастоўшчыкам несці дазвалі
хлеб і свежае малако...

Вось так, «агалена», проста, але на высокай сардэчнай хвалі, гучыць хіба толькі народная песня, у прыватнасці вядомая песня пра байкальскага ўцекача.

Нялёгкімі і няпростымі шляхамі прыйшоў Таўлай да гэтай прастаты [illegible] У 1929 годзе ён напісаў верш «Жаўрук», аб агульным узроўні якога можна меркаваць хаця б па такіх радках:

і пацеха ў сэрцы ратая,
нібы бальзам, з тых песень
плыве.
Льешца мілая, звонкая песня
і да творчае працы заве.

Праз пятнаццаць год Таўлай вярнуўся да верша і стварыў новы яго варыянт. У ім уже, вядома, не сустрэнеш ні «бальзама», ні «мілых песень». Усё ў гэтым вершы дакладна, выразна і надзвычай паэтычна. Нагадаем хаця б такія радкі:

А жаўрук? Ці ж з халоднай
пустыні
ён хоць песню даліне вясне?
Сам у шэры камяк не застыне,
безгалосы не звалiцца ў снег?..

Не гаруй — надарвеш толькі
грудзі
без пары жаўрука не кляні:
серабром аб замерзлых грудзях
жаўрукове сэрца звініць...

11-га сакавіка 1940 года газета «Літаратура і мастацтва» надрукавала некалькі твораў Таўлая. [illegible] — як-ніяк першае сур'ёзнае выступленне перад савецкім чытачом, першы экзамен на сталасць! Разам з намі, супрацоўнікамі газеты, ён ноччу дзяжурыў у рэдакцыі, яшчэ і яшчэ раз перачытваючы карэктуру. Сярод іншых твораў, надрукаваных у газеце, былі і напісаныя ў турме «Лукішскія вершы», якія пачыналіся такой страфой:

Калі натхнення ціхі гром
Трывожыць зноў паэта,—
Не на паперы, не пяром
Пішу я вершы гэта.

Пасля вайны, рыхтуючы да друку свой першы зборнік, Таўлай грунтоўна перарабіў усе без выключэння творы, у тым ліку і «Лукішскія вершы», якія набылі такі запеў:

Калі наспее ў сэрцы гром
і задрыжаць Лукішкі,—
пішу я вершы не пяром,
не ў запісную кніжку.

Ці трэба даказваць, што гэтыя радкі гучаць больш энергічна, пругка і мускуліста, чым радкі першага варыянта, што паэтычная думка выказана ў іх з большай інтанацыйнай свабодай...

Нават ва ўмовах, якія слаба спрыялі паглыбленай, удумлівай працы над вершам, Таўлай дамагаўся высокай паэтычнай якасці сваіх твораў, вельмі сур'ёзна і патрабавальна ставіўся да кожнага радка, да кожнага слова, як да грознай зброі ў барацьбе.

* * *

Паэзія Валянціна Таўлая — **гераічная** паэзія. Яе спарадзілі гарэнне і барацьба, любоў да народа і палымяная вера ў канчатковую перамогу камунізма на ўсёй зямлі. Прасякненыя духам сапраўднай камуністычнай ідэйнасці [illegible]

ДАЎНЯЕ ЗНАЁМСТВА

На Украіне адзначаюць 90-годдзе з дня нараджэння Васіля Стэфаніка (1871—1936), майстра навелы, які займае выдатнае месца ў гісторыі сусветнай літаратуры.

У сваіх творах пісьменнік рэалістычна маляваў цяжкія ўмовы жыцця сялян-беднякоў у царскай Расіі, ён добра ведаў іх быт, псіхалогію, мары і спадзяванні. Апісанню галечы і голаду, якія прымусілі бацьку ўтапіць у рацэ сваю маленькую дачку, прысвечана адна з лепшых навел пісьменніка «Навіна». Батрацтва і масавая эміграцыя з вялікай сілай паказаны ў такіх навелах і апавяданнях, як «Сіняя кніжачка», «Каменны крыж» і інш. Цяжкая беднасць і галодная смерць блізкіх па-майстэрску паказаны пісьменнікам у навелах «Кляновае лісце», «Катруся», «Адна-адзінюткая» і інш.

Васіль Стэфанік добра бачыў класавыя супярэчнасці ў сяле і ярка адлюстраваў іх у такіх творах, як «Падпальшчык», «Камісар старостa і памешчык», «Не [illegible]», «Багацей», «Суд». [illegible]

[illegible]

Творы Стэфаніка ў Беларусі перакладаў Рамуальд Зямкевіч. [illegible] пераклады са Стэфаніка, але і такія артыкулы, як «Тарас Шаўчэнка і беларусы» («Наша ніва», 24 сакавіка 1911 г., № 8), а таксама «Ян Баршчэўскі...» (там жа, №№51—55).

Р. Зямкевіч пераклаў на родную мову найбольш вядомыя навелы Васіля Стэфаніка: «Сіняя кніжачка», «Выводзілі з сяла», «Смерць», а таксама «Дарога», «Змярканне», «Ліст» і інш. У іх вельмі яскрава адлюстраваны пакуты сельскай беднаты і перажыванні самога пісьменніка. Зразумела, што такія творы знаходзілі водгук у сэрцах беларускіх чытачоў, якія да Кастрычніка былі ў такім жа жабрацкім становішчы, як і працоўны ўкраінскі народ.

Асабліва трэба адзначыць папулярызацыю твораў Васіля Стэфаніка сярод рускіх і беларускіх чытачоў Максімам Багдановічам.

У брашуры «Чырвоная Русь» (Масква, 1914 г.) паэт аднёс Стэфаніка да ліку самых вядомых украінскіх пісьменнікаў, а ў артыкуле «Вобразы Галіцыі ў мастацкай літаратуры» [illegible]

Максім Багдановіч пераклаў на рускую мову некаторыя навелы Васіля Стэфаніка. [illegible]

У апошні час творы В. Стэфаніка на беларускую мову [illegible]

П. АХРЫМЕНКА.

ШЧЫРЫЯ СЛОВЫ ВІНШАВАННЯ

Грамадскасць рэспублікі ўрачыста адзначыла 50-годдзе з дня нараджэння вядомага беларускага пісьменніка Васіля Віткі (Цімоха Васільевіча Крысько).

У клубе Саюза пісьменнікаў БССР адбыўся ўрачысты літаратурны вечар, прысвечаны ўшанаванню юбіляра. Са шчырымі словамі віншавання звярнуўся да паэта, адкрываючы вечар, Міхась Лынькоў. Даклад аб жыцці і творчасці В. Віткі зрабіў Я. Казека.

Затым юбіляра віншавалі прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх устаноў і арганізацый горада, Белдзяржвыдавецтва, рэдакцый газет і часопісаў. Былі зачытаны прывітальныя тэлеграмы, дасланыя на адрас пісьменніка з розных куткоў Беларусі, а таксама ад пісьменнікаў і пісьменніцкіх арганізацый іншых рэспублік краіны. Паэт Аляксей Зарыцкі прачытаў верш, прысвечаны Вітку.

Са шчырым словам у адказ выступіў В. Вітка.

Аляксей ЗАРЫЦКІ

Васілю Вітку

У дзень пяцідзесяцігоддзя

Юбіляры. Юбілеі.
Урачысты гул прамоў.
Пах святочнага ялею
Чую доўгім носам зноў.

Юбілеі. Юбіляры.
Снег блішчыць на валасах.
Лысіны ды акуляры.
Што ж, здаецца, справа—швах.

Астаецца нам дыэта,
Успаміны і рэжым.
Гэта ўсё не для паэта,
Мы, давай, ад іх збяжым.

Як паэту і сабрату,
Вітка, я табе кажу,
Не звяртай увагі надта
На асеннюю імжу.

Не сумуе спелы колас!
Будзь душою маладым,
Як у Слуцку, дружа, калісь
У далёкія гады,

Калі ты юнацкім словам
Сэрцы кратаў юнакоў,
Калі быў чорнагаловым
Яшчэ сам Міхась Лынькоў.

Хто з душою маладою,
Той ніколі не стары,
Той не знаецца з бядою,
Не драхлее без пары.

Пяцьдзесят гадоў ты маеш,
Яшчэ болей пражывеш,
Многа казак нам набаеш,
Многа песень прапяеш.

У Мінску паспяхова прайшлі гастролі амерыканскага скрыпача Сіднея Харта. Разам з сімфанічным аркестрам Белдзяржфілармоніі ён выканаў тры скрыпічных канцэрты Моцарта, Бруха і Вяняўскага. Напярэдадні адбылося сольнае выступленне амерыканскага музыканта.

На гэтым здымку вы бачыце Сіднея **Харта.**

Падзеі, факты, навіны

АДРАС—100 КРАІН СВЕТУ

Беларускі кампазітар Анатоль Багатыроў даўно перапісваецца з музыказнаўцам Эрнстам Штэклем з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Іх дружба завязалася крыху незвычайна. Аднойчы ў Мінск прыйшло пісьмо з вядомага Іенскага ўніверсітэта імя Ф. Шылера. У ім Штэкль пісаў, што ён працуе над дысертацыяй «Пушкін у музыцы» і просіць А. Багатырова выслаць творы на тэмы пушкінскіх казак, каб уключыць іх у сваю працу. А. Багатыроў паслаў кантату для хору салістаў і сімфанічнага аркестра «Паэма-казка пра мядзведзіка», а таксама падзяліўся сваімі думкамі пра работу над пушкінскімі вобразамі. У знак падзякі нямецкі калега паслаў санату для фартэпіяна Х. Б. Бургхардта і трыо для дзвюх скрыпак і фартэпіяна К. Хесенбэрга...

Вялікай папулярнасцю за мяжой карыстаюцца беларускія музычныя творы. Пра гэта сведчаць шматлікія пісьмы з просьбай выслаць той або іншы твор. Яны ідуць адусюль — з Францыі, Італіі, Чэхаславакіі, Новай Зеландыі, Фінляндыі. Нядаўна англійскім аматарам музыкі было адпраўлена 200 беларускіх народных песень. Для кітайскіх сяброў пасланы песні Азершчынскага хору, шэсць санат і Другая сімфонія Р. Пукста. Вялікая пасылка выслана ў Албанію. У яе ўвайшлі рамансы А. Багатырова, Е. Дзягцярыка, Л. Абеліёвіча, а таксама танцавальная сюіта М. Аладава. Песні Ю. Семянякі, Г. Вагнера, вакальныя творы Я. Цікоцкага адпраўлены ў Сафію. Толькі за мінулы год звыш 2.000 экземпляраў нот беларускіх аўтараў было паслана больш чым у 100 краін свету.

Не менш цікавыя музычныя творы ідуць з-за рубяжа. Сярод іх сорак румынскіх рэвалюцыйных і іншых харавых песень, мноства грамафонных пласцінак і зборнікаў. Атрыманы з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі клавір оперы «Кавалер руж» Рыхарда Штрауса, перададзены для пастаноўкі ў Беларускі тэатр оперы і балета.

Э. РЫСАЕЎ.

Вялікагрузныя аўтамабілі трымаюць экзамен

Бартавы аўтамабіль «МАЗ-500» і аўтасамазвал «МАЗ-503» — навінкі, створаныя калектывам Мінскага аўтамабільнага завода, завяршылі першы этап дзяржаўных выпрабаванняў. Па дарогах РСФСР, Украіны і Беларусі яны прайшлі звыш пяці тысяч кіламетраў.

Новыя беларускія вялікагрузныя аўтамабілі маюць буйныя перавагі ў параўнанні з выпускаемымі машынамі. Па звычайных дарогах яны лёгка перавозяць ад сямі да сямі з палавінай тон грузу і развіваюць скорасць 60—75 кіламетраў у гадзіну. На іх устаноўлены сучасны чатырохтактны дызельны рухавік магутнасцю ў 180 конскіх сіл. Размяшчэнне кабіны над рухавіком дае магчымасць вадзіцелю лепш бачыць дарогу.

Новыя аўтамабілі рыхтуюцца да чарговага этапу выпрабаванняў, а затым пойдуць у працяглы прабег па дарогах Прыбалтыкі і поўдня краіны.

Да дня адкрыцця XXII з'езда КПСС намечана выпусціць першую партыю новых машын.

(БЕЛТА).

Ствараюцца тэлевізійныя цэнтры

Днямі ў Брэсце адбылася першая пробная перадача тэлевізійнага цэнтра. Яна паказала, што ўстойлівы прыём перадач будзе забяспечвацца ў радыусе 25—30 кіламетраў. У бліжэйшы час мантажнікі закончаць устаноўку апаратуры, пасля чаго жыхары Брэста пачнуць рэгулярна глядзець тэлевізійныя перадачы.

Заканчваецца мантаж рэтрансляцыйнага цэнтра ў Салігорску. Сёлета пачнецца будаўніцтва магутнага рэтрансляцыйнага цэнтра ў Магілёве. Ён забяспечыць перадачы ў радыусе 150 кіламетраў.

МАЛЕНЬКІЯ ГОСЦІ СТАЛІЦЫ

У мінулым годзе вучні і выкладчыкі Мінскай гарадской музычнай школы-сямігодкі наведалі Вільнюс з паказальным канцэртам. Днямі з візітам у адказ у нашай сталіцы пабывалі літоўскія сябры. Вучні Вільнюскай музычнай школы ў складзе ста чалавек агледзелі выдатныя месцы горада, а затым выступілі ў клубе трактарнага завода з вялікім канцэртам.

Рассяленне рачных баброў

У пасляваенныя гады ў рэспубліцы праведзен рад мерапрыемстваў, якія садзейнічаюць размнажэнню і рассяленню рачных баброў. У выніку колькасць гэтых каштоўных звяркоў значна павялічылася. У цяперашні час Беларусь мае самыя буйныя запасы рачных баброў сярод саюзных рэспублік краіны. Толькі за апошнія восем год адлоўлена каля трох тысяч баброў, большая частка якіх вывезена ў Іркуцкую, Омскую, Томскую вобласці і Комі АССР, а 573 рассёлены ў вадаёмах Віцебскай вобласці.

У гэтым годзе ў рэспубліцы будзе рассёлена яшчэ сто рачных баброў.

(БЕЛТА).

У памяшканні Беларускага таварыства дружбы і культурных сувязей з зарубежнымі краінамі адкрыта выстаўка англійскага майстра фатаграфіі Біля Вілямсана, на якой экспануецца 48 работ.

На здымку: наведвальнікі аглядаюць выстаўку.

У Гомелі і ў Роўна

У Гомелі паказам музычнай драмы М. Крапіўніцкага «Нявольнік» пачаў гастролі Ровенскі абласны ўкраінскі музычна-драматычны тэатр. Госці з братняй Украіны прабудуць тут 18 дзён. За гэты час яны пакажуць працоўным горада п'есы класікаў украінскай драматургіі — «Вій» М. Крапіўніцкага, «Цыганка Аза», «Ноч пад Івана Купала», «Ой, не хадзі Грыцю» М. Старыцкага, «У нядзелю раніцай зелле збірала» О. Кабылянскай, п'есы савецкіх аўтараў. За час гастролей артысты тэатра выступяць з канцэртамі ў рабочых і сельскіх клубах Гомельшчыны.

Адначасова Гомельскі абласны драматычны тэатр пачаў паказваць свае спектаклі ў Роўна.

В. СЯМЁНАЎ.

Літаратурная энцыклапедыя

У кніжных магазінах рэспублікі пачалася падпіска на «Кароткую літаратурную энцыклапедыю» — даведачнае выданне, прысвечанае пытанням літаратуры.

У энцыклапедыю ўвойдзе каля 15 тысяч артыкулаў, якія асвятляюць развіццё літаратур краін усіх кантынентаў з даўніх часоў да нашых дзён.

Галоўныя тэматычныя раздзелы выдання: многанацыянальная літаратура Савецкага Саюза, замежная літаратура, тэорыя літаратуры, мовазнаўства.

Асноўнае месца ў энцыклапедыі зоймуць біяграфічныя артыкулы-даведкі пра пісьменнікаў краін свету. У раздзеле тэорыі літаратуры прадугледжаны артыкулы пра літаратурныя напрамкі і школы, пра асноўныя паняцці паэтыкі і стылістыкі. Мовазнаўства будзе прадстаўлена артыкуламі на ўсіх літаратурных мовах свету, біяграфічнымі даведкамі пра буйных мовазнаўцаў, спецыялістаў па гісторыі літаратурнай мовы.

Новы Дом культуры ў Мядзелі.
Фота **П. Чайкоўскага.**

БУРЖУАЗНЫЯ НОРАВЫ

По старонках зарубежнага друку

РОК-Н-РОЛ ПАД ЭЛЕКТРАТОКАМ

Малады хлопец у расшпіленай кашулі, босы, з ускалмачанымі валасамі дзіка мітусіцца па сцэне з гітараю ў руках. Пад канвульсіўнымі рыўкамі яго рук электрагітара выпускае душараздзіральныя гукі. У такт музыцы артыст крычыць штосьці незразумелае. Публіка напружана ўслухоўваецца, спрабуючы што-небудзь зразумець. З залы чуюцца то апладысменты, то свіст і тупат ног. Часцей і тое і другое адначасова.

Так выглядаюць выступленні французскага «караля рок-н-рола» Джоні Халідэя ў адной з буйнейшых канцэртных залаў Парыжа «Алямбра». Карэспандэнту французскага часопіса «Авангард», які пабываў на некалькіх такіх выступленнях, удалося ўзяць інтэрв'ю ў самога Халідэя. «Кароль рок-н-рола» адразу ж заявіў, што яго мэта — папулярызацыя гэтага «мастацтва» ў Францыі. [illegible]

[illegible]

«СЯБРОЎСКІЯ ЎЗАЕМААДНОСІНЫ»

У Заходняй Германіі сумесная нямецка-амерыканская кампанія выпусціла на экраны фільм «Вызвалены горад». [illegible] літасны горад». Па задуме стваральнікаў, фільм павінен паказаць «сяброўскія ўзаемаадносіны» паміж амерыканскімі акупацыйнымі войскамі і нямецкім насельніцтвам. Першыя ж кадры фільма, піша «Морген», сведчаць, што сцэнарыст і рэжысёр добра ведаюць заходнегерманскую рэчаіснасць: фільм пачынаецца сцэнай згвалтавання шаснаццацігадовай нямецкай дзяўчыны чатырма амерыканскімі салдатамі.

Пра тое, як развіваюцца падзеі далей, расказвае сам прадзюсэр. Аказваецца, скандал, узняты вакол гэтага «нікчэмнага здарэння», ледзь было не парушыў «сяброўскіх адносін» паміж амерыканскімі войскамі і мясцовым насельніцтвам. На думку «сумленных нямецкіх бюргераў», вінавата дзяўчына. [illegible] дзяўчына, якая «падрывала маральныя ўстоі» абаронцаў заходняй «свабоды», зганьбавана. «Сяброўскія ўзаемаадносіны» паміж акупантамі і насельніцтвам, якія ледзь было не парушыліся з-за «якогасьці глупства», зноў устаноўлены.

Каментарыі, як кажуць, лішнія.

«УЦЯКАЧ З СІБІРЫ»

Некалькі тыдняў назад у маленькім гарадку Эленберг у Баварыі (Заходняя Германія) з'явіўся Франц Бахмайер, «які толькі што ўцёк з рускага палону». Не пытаючыся ніякіх дакументаў (якія могуць быць дакументы ва «ўцекача з Сібіры»?), мясцовыя ўлады прынялі яго з распасцёртымі абдымкамі. Карэспандэнты газет, радыё, тэлебачання і кінахронікі літаральна асадкалі «ўцекача». Бахмайер расказваў так многа жахаў пра жыццё нямецкіх ваеннапалонных, якія нібы яшчэ застаюцца [illegible]

[illegible] ны» хутка расла, ганарары за выступленні ўсё павялічваліся, пакуль аднойчы гэты мыльны пухір не лопнуў. Як паведаміла газета «Морген», адзін з паліцэйскіх чыноўнікаў, які шукаў крымінальнага злачынцу Рудольфа Вілейтнера, што ўцёк нядаўна з Дортмундскай турмы, пазнаў яго ў час прагляду кінахронікі. «Уцякач з Сібіры» зноў у Дортмундскай турме.

«МАРАЛЬНАЯ ЗБРОЯ»

Прадстаўленне трупы «Афрыканскі балет», якое адбылося нядаўна ў адным з лонданскіх тэатраў, мала адрознівалася ад прадстаўленняў падобнага роду. Паўголыя, загрыміраваныя «пад негрыцянак» танцаўшчыцы прымалі самыя неверагодныя позы пад гукі душараздзіральнай музыкі. Відавочна, і музыка і танцы не былі падобны на афрыканскі балет.

На гэты раз танцаўшчыцы стараліся з усіх сіл: бо ад гэтага выступлення залежаў лёс трупы. Усіх іх хвалявала адно пытанне: ці залічаць [illegible]

Л. АБРАМЕНКА.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры — 3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-20-54, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00217

Друкарня імя Сталіна.